

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”...det är bara jag som har fuckat det”

En kvalitativ studie om ungdomars omhändertagande enligt LVU

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Johan Arvidson, Annica Hultberg och Carl Rågholm

Handledare: Monica Nordenfors

Abstract

Titel: ”...det är bara jag som har fuckat det” – En kvalitativ studie om ungdomars omhändertagande enligt LVU

Författare: Johan Arvidson, Annica Hultberg och Carl Rågholm

Nyckelord: Pojke, Flicka, Annan berörd behandlingspersonal, LVU

Syfte och frågeställningar: Att undersöka hur ungdomar som är placerade enligt 2-3 § i LVU ser på sin egen situation som omhändertagen, hur deras uppväxt sett ut samt att se på eventuella skillnader mellan pojkar och flickor. Utöver detta vill vi se huruvida de ungas uppfattningar stämmer överens med annan berörd behandlingspersonals uppfattning om grunder för LVU-omhändertagande generellt sett.

Metod: Vi har valt att använda oss av kvalitativ intervjumetod där vi intervjuat tre ungdomar och två behandlingsassistenter, intervjuerna har varit uppdelade i fyra teman: *Familj och vänner, Missbruk och kriminalitet, Tidigare insatser från socialtjänsten* samt *Skolgång*. Resultatet av dessa intervjuer har analyserats med hjälp av litteraturstudier i ämnet samt teorier om kön och socialkonstruktivism.

Resultat och konklusion: Vår studie visar på tydliga skillnader mellan könen i skälen till omhändertagande enligt LVU. Behandlingspersonalens generella uppfattning om grunderna till LVU-omhändertagande åskådliggör en i stort sett samstämmig bild tillsammans med ungdomarnas uppfattning. Samtliga ungdomars uppväxt och föräldrarelation har på olika sätt varit problematisk.

1. INLEDNING.....	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Syfte & Frågeställningar	5
1.2.1 Syfte	5
1.2.2 Frågeställningar.....	6
1.3 Centrala Begrepp och Definitioner	6
1.4 Tidigare forskning.....	6
1.5 Disposition	7
2. BAKGRUND	8
2.1 Förförståelse	8
2.2 Historisk genomgång	8
2.3 Den svenska barnrättens källor	9
2.3.1 Barnkonventionen	9
2.3.2 Europakonventionen	10
2.3.3 Föräldrabalken	10
2.3.4 Socialtjänstlagen	10
2.3.5 Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga - LVU	11
2.4 Statens institutionsstyrelse.....	13
2.4.1. Bakgrund.....	13
2.4.2. Uppdrag och verksamhet	13
2.4.3. Fagareds ungdomshem.....	15
2.4.4 Björkbacken	16
2.4.5. ADAD	16
3 TEORETISKA PERSPEKTIV	18
3.1 Socialkonstruktivism.....	18
3.1.2 Socialkonstruktivism och socialpsykologi.....	18
3.2 Teorier om kön	19
3.2.1 Kön eller genus?	19
3.2.2 Teoretisk utveckling.....	20
3.2.3 Genusperspektiv inom forskningen	20
3.2.4 Kön i socialt arbete	21
4 METOD	23
4.1 Förhållningssätt	23
4.2 Urval	23
4.3 Kvalitativ intervju	25
4.3.1 Intervjuguide för ungdomarna	26
4.3.2 Intervjuguide för de vuxna.....	26
4.4 Bortfallsanalys	26
4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	27
4.5.1 Validitet.....	27
4.5.2 Reliabilitet.....	27
4.5.3 Generaliserbarhet	27
4.6 Etiska överväganden	27
5 RESULTAT OCH ANALYS	29

5.1 Presentation av respondenter.....	29
5.2 Tema: <i>Familj och vänner</i>	30
5.2.1 Resultat	30
5.2.2 Analys	32
5.3 Tema: <i>Missbruk och kriminalitet</i>	34
5.3.1 Resultat	34
5.3.2 Analys	36
5.3 Tema: <i>Tidigare insatser från socialtjänsten</i>	37
5.3.1 Resultat	37
Behandlingsassistent Erik	39
5.3.2 Analys	40
5.4 Tema: <i>Skolgång</i>	41
5.4.1 Resultat	41
Behandlingsassistent Erik	42
5.4.2 Analys	42
6 SLUTDISKUSSION.....	43
7 LITTERATURLISTA.....	46
Tidskrifter	47
Elektroniska källor	47
BILAGA 1	48
BILAGA 2	49
BILAGA 3	50

1. INLEDNING

1.1 Introduktion

Om ett barn inte anses kunna växa upp under gynnsamma förhållanden ska socialnämnden i samarbete med vårdnadshavarna se till så att de får det skydd och stöd som de behöver. Tvångsvård är den absolut sista instansen om ingen annan tidigare lösning lyckats genomföras eller resulterats till det bättre. Ett beslut om tvångsvård måste vara genomtänkt och välgrundat eftersom det är det mest omfattande ingripande som kan utövas över en individ. Som myndighetsperson måste man vara aktsam så att beslutet om tvångsvård inte förvärrar omständigheterna kring individen på så sätt att det skadar mer än gör nytta.

Den 1 november 2007 var totalt 15 100 barn/unga placerade utanför hemmet. För 4 600 barn/unga handlade denna insats om vård enligt LVU. Enligt Lundström och Sallnäs har omhändertagandet av unga över 12 år ökat kraftigt, detta gäller både för flickor som för pojkar (Lundström och Sallnäs 2003).

Vi lever i en kultur där vi från tidigt stadium lär oss att anpassa oss till sociala vanor och normer. Man lär sig vad som är rätt och fel och växer in i det samhälle man tillhör. Barn lär och utvecklas genom vuxnas uppfostringsmetoder men även genom hur andra människor relaterar till varandra, t ex vuxnas samarbete eller konflikter. Ju tidigare man lär sig något desto mer självklart blir det. Det självklara kan därför lätt uppfattas som naturligt. Denna socialisation, att lära sig vanor, skapar även förväntningar på vad människan ska göra och inte göra. Förväntningar leder till olikheter inom socialisationen. Det förväntas olika beroende på om du är en flicka eller pojke. I vårt samhälle förväntas flickan vara den stillsamma och ödmjuka medan pojkar förväntas visa fysiskt mod och framåtanda (Angelöw, B och Jonsson, T 2000).

Man kan säga att flickor och pojkar utvecklas olika men det viktigaste är att män och kvinnor lever under olika förhållanden, förutsättningar och förväntningar i de flesta samhällen. Pojkar föredrar att bli en "värsting" framför att vara "ingen" medan flickor tenderas att bli utnyttjade och förnedrade (Ladberg 1995).

1.2 Syfte & Frågeställningar

1.2.1 Syfte

Att undersöka hur ungdomar som är placerade enligt 2 § och 3 § LVU ser på sin egen situation som omhändertagen, samt att se på eventuella skillnader mellan pojkar och flickor. Utöver detta vill vi se huruvida de ungas uppfattningar stämmer

överens med annan berörd behandlingspersonals uppfattning om grunder för LVU-omhändertagande generellt sett.

1.2.2 Frågeställningar

- Hur uppfattar en omhändertagen ungdom grunderna för sitt omhändertagande enligt LVU?
- Hur beskriver en omhändertagen ungdom sin uppväxt i form av: Familj och vänner, missbruk och kriminalitet, skola samt tidigare erfarenhet av socialtjänst?
- Skiljer sig flickornas konstruktioner från pojkarnas?
- Stämmer ungdomarnas förklaringar överens med annan berörd behandlingspersonals generella uppfattningar om LVU-omhändertagande?

1.3 Centrala Begrepp och Definitioner

Flicka, Pojke, Annan berörd behandlingspersonal, LVU.

Med tanke på att vi använt oss av ett könsperspektiv i vår uppsats och att studien handlar om ungdomar tycker vi att begreppen pojke och flicka på ett naturligt sätt blir centrala begrepp. Med begreppet annan berörd behandlingspersonal avser vi de två behandlingsassistenter som fungerat som respondenter i vår uppsats. LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, beskrivs utförligt i kapitel 2.3.6.

1.4 Tidigare forskning

Även om lagarna ska vara könsneutrala har det visat sig att ungdomar som tvångsomhändertas i enighet med LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, omhändertas på olika grunder och enligt olika normer (Schlytter 1999). Detta var något som Schlytter kom fram till efter att ha studerat 137 länsrättsdomar i LVU ärenden och att denna olikhet relaterades till kön.

”För att ett barn eller ungdom ska kunna omhändertas i enlighet med LVU på grund av sitt eget beteende måste minst ett av tre rekvisit vara uppfyllda. De tre rekvisiten är: missbruk, brottslighet eller annat socialt nedbrytande beteende” (Mattsson 2002 s 24).

Schlytter menar att vårt rådande normsystem vägs in i bedömningarna av varför och när ungdomarna ska omhändertas. Vidare förklarar Schlytter att pojknormen är mer

tillåtande gällande det första rekvisitet, med andra ord det finns en större acceptans till missbrukande pojkar än till missbrukande flickor. Schlytter säger dessutom att flickors missbruk ställs i relation till deras kroppar och sexuella sårbarhet, detta bidrar också till ett mindre handlingsutrymme för flickorna än för pojkarna (Schlytter 1999).

Lundström och Sallnäs (2003) har i sin studie "Klass, kön och etnicitet i den sociala barnvården" forskat i hur begreppen kön, klass och etnicitet kommer till handa inom socialtjänsten i dagens samhälle men även hur begreppen framträdde i ett historiskt perspektiv. De har tittat på hur man har resonerat kring begreppen i förhållande till vad som är problem, vem som är problemet och hur man agerat därefter. Studien visar på att ett könsmässigt delat norm- och åtgärdssamhälle är lika aktuellt i dagens samhälle som i mitten på 1900- talet. Socialtjänsten har bedömt ungas beteende utifrån kön och på grund av detta har åtgärderna sett olika ut från flicka till pojke (Lundström och Sallnäs 2003).

Vidare beskriver Lundström och Sallnäs hur omhändertagandet av unga ökat kraftigt under 1990- talet och att det gäller en kraftig ökning för såväl flickor som pojkar. Lundström och Sallnäs tolkar detta genom att samhället utökat sina resurser gällande ungdomsbrottsligheten, något som framför allt gäller pojkar. Anledningen till varför omhändertagandet av flickor ökat så avsevärt anser Lundström och Sallnäs som mer svårtolkat. De misstänker att det eventuellt handlar om ökade relationsproblem inom familjen eftersom denna bakgrund är mer vanlig hos flickor än hos pojkar. Men att flickors beteende eventuellt förändrats och blivit mer lika pojkarnas kan även detta var en anledning till varför omhändertagandet av flickor ökat (Lundström och Sallnäs 2003).

1.5 Disposition

Studien börjar med en inledning där vi presenterar studien syfte och frågeställningar, samt tidigare forskning i ämnet. I vårt andra kapitel som vi kallar bakgrund, gör vi en historisk genomgång av den svenska barnrätten och bygger vidare på den fram till dagens gällande lagar. Sedan följer ett avsnitt om statens institutionsstyrelse (SIS), och om deras uppdrag och verksamhet i allmänhet samt om två specifika institutioner i synnerhet – Fagared och Björkbacken. I vårt tredje kapitel presenterar vi socialkonstruktivism och kön/genus, som är vår uppsats teoretiska perspektiv. Metodkapitlet kommer som nummer fyra, där har vi en genomgång om vilket metodupplägg vi använt. I kapitel analys presenterar vi både resultat och analys och slutligen i kapitel sex följer en slutdiskussion.

2. BAKGRUND

I detta kapitel kommer vi att gå igenom bakgrunden till dagens barnavårdslagstiftning. Vi kommer att börja med en historisk genomgång med start från 1700-talet och fram till dagens LVU och annan väsentlig lagstiftning. Vi har även med ett avsnitt om barnrättens källor. Anledningen till detta är för att det ger en ökad förståelse om helhetsbilden då dagens barnavårdslagstiftning till stor del rättar sig efter Europakonventionen och Barnkonventionen.

Vidare beskriver vi Statens institutionsstyrelse, där vi koncentrerar oss på historik, uppdrag och verksamhet. För att få en ökad bild av de särskilda ungdomshemmen där vi har genomfört våra intervjuer redogör vi även för hur det ser ut på dessa.

2.1 Förförståelse

Enligt Thurén räknas förförståelse som ett väsentligt begrepp inom hermeneutisk tolkningslära. Han förklarar att förförståelsen innebär att vi inte bara tolkar verkligheten genom våra sinnen, utan att vi genom att ha olika erfarenheter, minnen och upplevelser tolkar situationer olika från person till person (Thurén 1991).

Valet av vårt uppsatsämne grundar sig mycket i vår förförståelse. Vi har i vår uppsatsgrupp erfarenheter av socialt arbete med ungdomar i allmänhet och tvångsvård i synnerhet. I och med vår arbetserfarenhet har vi upptäckt att många av ungdomarna är relativt ointresserade av sin egen utredning och vi misstänker också att många ungdomar har svårt att förstå vad utredningarna innebär. Frågan som kommer upp här och det vi primärt vill ta reda på i vår uppsats är att se om och i så fall hur de unga skapar en egen uppfattning om varför de är omhändertagna.

Under utbildningens gång har vi fått lära oss att det skiljer sig mellan flickor och pojkar då det ska till ett omhändertagande enligt LVU. Detta har dock varit forskning som grundar sig på 90-talet och det kan mycket väl ha skett en ändring.

2.2 Historisk genomgång

1734 års lag nämns i litteraturen som ett första exempel på en lag där man kan se bestämmelser rörande barn i Sverige. På den tiden handlade det dock främst om ekonomiska skyldig- och rättigheter gentemot barnet. Det vill säga vem av föräldrarna som var underhållsskyldig, men även vem av föräldrarna som skulle sköta barnets eventuella ägodelar och vem som vid ett barns bortgång hade arvsrätt. Barns levnadsförhållanden kunde på denna tiden vara mycket svåra varför det inte var ovanligt att de dog före sina föräldrar. Det finns också i 1734 års lag en del bitar

som behandlar frågor om vem som ska ta hand om barnen. Detta verkar emellertid inte ha lika stor betydelse som frågor gällande det ekonomiska.

Under 1800-talet började barnens situation och levnadsvillkor att tas mer på allvar och som ett resultat av detta kom den första egentliga barnavårdslagen i Sverige till stånd 1902. Innan denna lag var det aldrig samhällets sak att se efter barn utan det var enbart föräldrar eller andra släktingar som kunde ha ett ansvar över barnen. Istället för det ensidiga föräldraansvaret började man nu betona föräldrarnas skyldigheter gentemot barnen, och att de sörja för en mer trygg uppväxt (Ewerlöf och Sverne 2000). 1902 års barnavårdslag ansågs vara för svag och otillräcklig för barn som for illa i hemmet och detta behandlades kontinuerligt under ett par decennier fram till 1924 då en ny omarbetad lagstiftning tog form. I 1902 års barnavårdslag fanns möjligheten att barn under 15 år kunde tvångsomhändertas om det fanns skäl att tro att deras utveckling inte var lämplig. Detta avgjordes av särskilda barnavårdsnämnder. Det blev dessutom möjligt att tvångsomhänderta barn mellan 15-18 år och placera dem på uppfostringsanstalt under en på förhand ej bestämd tidsperiod (Ponnert 2007).

I 1924 års barnavårdslag skärptes alltså lagen och barnavårdsnämnderna skulle vidta åtgärder när ett barn kom till skada i hemmiljön eller när det var så missanpassat att det ansågs befogat att ingripa. Metoderna att komma till rätta med problemen var förmaning, varning, aga, föreskrifter och varning. Om inget av detta var till hjälp fanns ytterligare metoder att ta till såsom omhändertagande och samhällsvård. Barnet sattes i dessa fall i särskilda skyddshem eller fosterhem som var under övervakning (Ewerlöf och Sverne 2000).

Nästa förändring i barnavårdslagstiftningen genomfördes 1960. I stora drag innebar de genomförda förändringarna att barnavårdsnämnderna nu blev obligatoriska, att det blev vanligare med fosterhemsplaceringar än placeringar på institution. Dessutom förbjöd man användandet av aga på institution. Fosterhemsbarns egen vilja togs bättre till vara genom att de nu skulle ges möjlighet att föra sin egen talan från 15 års ålder. I övrigt innehöll inte denna lag så mycket nya idéer, varpå den också blev kritiserad från olika håll. Desto större förändringar finns dock att finna i den senaste stora omarbetningen av barnavårdslagstiftningen som började gälla den 1:e januari 1982. Och det är alltså denna omarbetning som ligger till grund för dagens Socialtjänstlag (SoL) och för lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Dessa lagar kom till i en tid då Sverige befann sig i en högkonjunktur och landets välbefinnande var mycket gott (Ewerlöf och Sverne 2000).

2.3 Den svenska barnrättens källor

2.3.1 Barnkonventionen

Den 20 november 1989 antog FNs generalförsamling konventionen om barnens rättigheter, detta blev ytterligare en viktig del i värnandet om de mänskliga rättigheterna. Syftet var att få en folkrättslig dokumentation där alla barns

rättigheter inbegreps. Barnkonventionen godkändes av de flesta av världens länder inom en tvåårsperiod. 21:e juni 1990 var det datum då Sverige gjorde detta. Med en innebörd att vi nu skulle garantera barns rättigheter här (Hammarberg 2002). Bland alla länder som godkänt konventionen finns en del som gjort det med viss reservationer gällande främst religionsfrågor och lokala lagar. Världssamfundet har således en del att jobba på om det ska till en homogen uppfattning kring synen på barns rättigheter (Schiratzki 2006). Barnkonventionen är inriktad på det enskilda barnet och dess behov såsom rätten till en egen åsikt samt skydd mot utnyttjande och diskriminering (Hammarberg 2002). I artikel 12.1 som behandlar barnets åsiktsfrihet och rätten att bli hörd står:

”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som berör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållandet till barnets ålder och mognad.”

2.3.2 Europakonventionen

Om Barnkonventionens funktion är tänkt att vara global så är Europakonventionens funktion tänkt att vara regional. 1995 och införlivades den i svensk lag. Europakonventionens ställning emot Barnkonventionen är mycket stark (Sjösten 1999). Europakonventionen har tolkningsföreträde (Schiratzki 2006).

2.3.3 Föräldrabalken

På nationell nivå är den viktigaste författningen, sedan 1950, gällande barnrätt Föräldrabalken (FB) (Schiratzki 2006). Sedan 1970-talet har man i omarbetningar av lagen strävat efter att tydliggöra barns rättigheter och att barns bästa ska sättas i främsta rummet. 1996 tillkom att man alltid ska ta barnets vilja i beaktande, övervägt hur gammal och hur mogen barnet är (Rejmar 2003). Barns grundläggande rättigheter ges i FBs 6 kap 1§:

”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.”

Det är barnets bästa som skall komma i främsta rummet när det gäller alla aspekter på frågor rörande vårdnad, boende och umgänge.

2.3.4 Socialtjänstlagen

År 1982 ersatte Socialtjänstlagen (SoL) den tidigare socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen och barnavårdslagen. Lagar och regler beträffande barns rättigheter har löpande förbättrats över tid inom socialrätten (Rejmar 2003). Socialnämnden är skyldiga att ge underåriga den hjälp som behövs då de befinner sig situationer som kräver det. Detta regleras i 5 kap 1 § SoL (Ewerlöf och Sverne 2004). Kap 5, 1 § SoL redogörs för i sin helhet i uppsatsens bilaga 1.

2.3.5 Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga - LVU

LVU är en skyddslag som kan användas i de fall då socialtjänsten inte kan ge de unga hjälpen och stödet de behöver på frivillig väg. Och den ska bara användas när ett barn befinner sig i en uppenbar risksituation där hälsa och/eller utveckling kan vara i fara (SOU 2000:77). I LVU skiljer man på två fall, miljöfall och beteendefall. Miljöfallen behandlas i 2 § LVU som lyder:

”Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Lag (2003:406)”.

Med misshandel menar man alltså både fysisk och psykisk misshandel. Denna precisering av fysisk och psykisk misshandel kom alltså till i lagen så sent som 2003. Psykisk misshandel kan vara svårt att definiera. Men det måste vara fråga om systematiska kränkningar, hot eller nedvärderingar. Begreppet innefattar också barn som utsätts för åsynen av förekomst av våld mellan andra i familjen. Allvarlig och/eller återkommande misshandel bör alltid medföra att barnet omhändertas och förflyttas från hemmet. När det gäller otillbörligt utnyttjande är det främst fråga om att barnet på något sätt utnyttjas sexuellt. Antingen av föräldrarna själva eller att föräldrarna låter någon annan person utnyttja barnet. Uttrycket kan dessutom handla om att ett barn tvingas till för tungt kroppsarbete, eller att barnet tvingas till att ta ett allt för stort ansvar för någon familjemedlem. Med frasen brister i omsorgen menas att ett barn drabbas av vanvård eller inte skyddas med hänsyn till barnets ålder. Man kan också avse en situation där föräldrarna inte ger barnet den sjukvård eller medicinsk behandling som de är i behov av. Med uttrycket kan även avses att föräldrarna kan ha någon psykisk sjukdom eller missbruk som gör dem oförmögna att ge barnet den omsorg de bör få (Ewerlöf och Sverne 2004).

De så kallade beteendefallen behandlas i 3 § LVU som lyder:

”Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Vård skall också beslutas om den som dömts till slutna ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård för att inte löpa sådan risk som avses i första stycket. Lag (2006:896)”.

I denna paragraf gjordes det en ändring 1990. Tidigare stod det att det skulle förekomma en allvarlig fara för barnet för att det skulle omhändertas. Detta har alltså ändrats och idag ska det vara lättare att agera tidigare i sådana situationer. Idag räcker det följaktligen med en påtaglig risk för att man ska kunna agera. I 1 § LVU omnämns att de fall som behandlas i 3 § LVU kan tvångsomhändertas ända upp till 20 års ålder. Missbruk av beroendeframkallande medel gäller om det sker vid upprepade tillfällen och det finns risk för att ett beroende utvecklas. Det samma

gäller för begreppet brottslig verksamhet. Det vill säga att det måste förekomma vid upprepade tillfällen och att barnet är på väg att bli kriminell. När det gäller annat socialt nedbrytande beteende är uttrycket svårt att definiera då man här avser beteende som skiljer sig från de grundläggande normerna som anses accepterade av samhället i stort. När det gäller missbruk av beroendeframkallande medel och brottslig verksamhet finns det en mellanväg som innebär att man kan tvinga en person under 20 år till behandling under öppna former inom socialtjänsten för sitt missbruk, brottsliga verksamhet eller socialt nedbrytande beteende. Detta regleras i 22 § LVU (Ewerlöf och Sverne 2004). Om man tittar på 3 § i allmänhet och avsnittet om annat socialt nedbrytande beteende i synnerhet, ur ett könsperspektiv blir det enligt Schlytter tydligt att lagen är skriven med pojkar som norm. Schlytter talar om att det ej relateras till flickor trots att deras asociala beteende i de flesta fall skiljer sig radikalt från pojkars och att det vidare ej framgår att ungdomsbrottslighet främst är en pojkbrottslighet.

”Detta innebär inte att paragrafen inte kan användas på flickor utan att pojkar är normen”(Schlytter 1999:47).

På grund av att pojkar är satta som norm kan det uppstå fall där flickor ej fångas upp av socialtjänsten eftersom deras beteende inte faller inom socialtjänstens radar (Schlytter 1999).

Tillvägagångssättet vid ett tvångsomhändertagande skiljer sig åt beroende på hur illa ställt det är med den unge. Om det är så allvarligt ställt att man kan utgå från att den unge aldrig kan återvända till sitt eget hem utan en permanent förflyttning krävs ska detta prövas i allmän domstol (tingsrätt, hovrätt, Högsta domstolen). Om detta står det i FB. Det är även allmän domstol som ska pröva en vårdnadsfråga angående ett barn som vistats en längre tid i ett familjehem, och kan sägas ha rotat sig där, huruvida det ska flyttas på permanent basis till familjehemsföräldrarna. Om det emellertid finns skäl att tro att förhållandena i föräldrahemmet kan förändras och bli bättre under den tid den unge befinner sig i ett familjehem är det vård enligt LVU som gäller. Här är det dock administrativ domstol (länsrätt, kammarrätt, Regeringsrätten) som har ansvaret att pröva frågan. Det är vid båda tillvägagångssätten socialnämnden som ska initiera prövningen. Detta faktum att det inte är samma typ av domstol som prövar liknande fall kan upplevas omständligt. Om socialnämnden tar upp ett fall om överförande av vårdnad för prövning i tingsrätten och detta ogillas, måste nämnden istället vända sig till länsrätt för att där försöka få ett LVU-omhändertagande till stånd. Kanske vore det, som Ewerlöf och Sverne skriver, här fördelaktigare om en och samma typ av domstol hade ansvaret och att nämnden i dessa situationer begärde ett permanent överflyttande av vård i första hand. Skulle domstolen ogilla detta kunde samma domstol vid samma tillfälle även avgöra om det i stället kunde vara passande med ett LVU-omhändertagande (Ewerlöf och Sverne 2004).

2.4 Statens institutionsstyrelse

2.4.1. Bakgrund

Statens institutionsstyrelse, förkortat SiS, tog 1994 över ansvaret för LVM-hemmen samt de särskilda ungdomshemmen. (Nordisk socialt arbeid 2004). Innan dess bedrevs verksamheten av landsting, kommuner och kommunalförbund. SiS som myndighet skapades 1993 (<http://www.stat-inst.se>).

När SiS tog över verksamheten fanns det 32 institutioner för ungdomar med sammanlagt 570 platser och 25 stycken institutioner för missbrukare med 1300 platser. En kraftig omstrukturering skedde under det första året. (<http://www.stat-inst.se>)

Idag ansvarar SiS för 44 stycken institutioner med sammanlagt 1030 platser, där ungdomshemmen står för 31 institutioner med 680 platser och LVM-hemmen för det resterande. Det totala antalet placerade i ungdomsvården år 2007 uppgick till 1101 ungdomar där 693 av dessa var pojkar. Inom vården för vuxna missbrukare var det 1096 placerade varav 716 män. Dessa siffror visar hur många som togs in under året (<http://www.stat-inst.se>)

Den största delen av platserna, ungefär två tredjedelar, är till för långsiktig behandling medan resterande platser avser utredning och akuta placeringar. De flesta institutionerna är låsbara och nästan alla ungdomar som är placerade är det med tvång.

När SiS bildades var tanken att kvalitén för vård och behandling skulle höjas, för detta avsattes 30 miljoner kronor i särskilda medel för att täcka kostnader för utbildning, forskning och utveckling. Ett mål som sattes upp då SiS startade var utvärdering och resultatuppföljning frågor som skulle besvaras var: Hur utvecklas klienterna? Och Visar behandlingen något resultat? (Nordisk socialt arbeid 2004).

2.4.2. Uppdrag och verksamhet

Instruktionen för SiS finns att hämta i Svensk Författningssamling förordning 2007:1132:

”1 § Statens institutionsstyrelse ansvarar för sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilda ungdomshem) samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM-hem).

2 § Myndigheten ska särskilt svara för

1. planering, ledning och drift av samt tillsyn över de särskilda ungdomshemmen och LVM-hemmen,

2. anvisning av platser till hemmen,
3. ekonomisk styrning, resultatuppföljning och kontroll,
4. metodutveckling, forskning och utvecklingsarbete.

3 § Myndigheten får mot avgift utföra uppdrag åt kommuner och landsting i samband med avgiftning av missbrukare, utslussning, eftervård eller andra insatser som anknyter till verksamheten vid sådana hem som anges i 1 §. Myndigheten får också mot avgift tillhandahålla sådana varor och tjänster som produceras huvudsakligen av intagna som ett led i verksamheten vid sådana hem som anges i 1 §.

4 § Myndigheten ska utforma sin verksamhet så att den utgår från flickors och pojkars samt kvinnors och mäns villkor och behov. Individbaserad statistik ska presenteras och analyseras med kön som övergripande indelningsgrund, om det inte finns skäl mot detta.

5 § Myndigheten ska inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn bedöma konsekvenserna för barn och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa (Svensk Författningssamling förordning 2007:1132 §1-5).

Kortfattat är SiS en statlig myndighet som har till uppdrag att vårda vuxna missbrukare samt ungdomar i åldersspannet 12-21 som har sociala problem.

Vården utförs oftast utan att den enskilde ger sitt samtycke, detta med stöd av LVU, LVM och SoL. Utöver detta ansvarar även SiS för verkställighet av straff där ungdomar i åldern 15-17 dömts för brott enligt LSU. All verksamhet bedrivs i nära samarbete med den kommunala socialtjänsten.

Inom SiS finns även en tillsyns- och uppföljningsstab vars uppdrag går ut på att utöva tillsyn på verksamheten vid de särskilda ungdomshemmen samt vid LVM-hemmen. Detta sker dels genom planerad tillsyn och då det finns speciella anledningar för tillsyn på grund av inträffade händelser.

En omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs också av SiS, där forskningsanslag till fristående universitet och högskolor fördelas av ett vetenskapligt råd.

All verksamhet finansieras genom statsanslag och vårdavgifter, ekonomin omsluter årligen 1.75 miljarder kronor och antalet anställda är cirka 2800 personer (<http://www.stat-inst.se>).

2.4.3. Fagareds ungdomshem

Fagareds ungdomshem ligger i Lindome och är ett utrednings- och behandlingshem för pojkar mellan 15 och 21 som är omhändertagna enligt LVU eller dömda till vård enligt LSU. Ungdomarna som kommer till Fagared har stora sociala problem och även betydande psykiska problem (<http://www.stat-inst.se>).

Fagared består av fem stycken avdelningar och har sammanlagt 34 platser:

- Backen, en låsbar akut- och utredningsavdelning med en LVU-plats samt mottagningsavdelning med sex låsbara LSU-platser.
- Ekliden, en behandlingsavdelning med sju låsbara LSU-platser.
- Fyren, behandlingsavdelning med fyra låsbara och två öppna platser, tar emot ungdomar med neuropsykiatriska funktionshinder.
- Sjöstugan, behandlingsavdelning med sju låsbara platser.
- Granliden, akut- och utredningsavdelning med sju låsbara platser.

Som kan utläsas ovan har Fagared låsbara akut- och utredningsavdelningar och låsbara och öppna behandlingsavdelningar (<http://www.stat-inst.se>). Det är en särskilt hög personaltäthet och säkerhetsnivå på de låsbara avdelningarna.

Behandlingen är individanpassad och målet är ett liv i drogfrihet, fritt från kriminalitet och annat destruktivt beteende. Detta genom att erbjuda behandlings- och träningsprogram, som till exempel träning att kontrollera sin ilska. Det viktigaste är att den unge tillsammans med familj och ansvarig socialsekreterare deltar i utrednings- och förändringsarbetet. Detta är det bästa receptet till framgång.

Fagared lägger stor vikt vid att skapa en omsorgsfull relation till den unge och dess familj, detta genom att erbjuda en trygg välstrukturerad och respektfull miljö. En grund i arbetet är att ha ett förhållningssätt som är miljöterapeutiskt, det vill säga att miljön är anpassad och utformad så att den på bästa sätt stimulerar till en positiv utveckling hos den unge. Ungdomarnas resurser framhålls och stärks, men det är även viktigt att kunna möta ett destruktivt och våldsamt beteende, detta för att kunna skapa en trygg och tillitsfull relation och för att upprätthålla en vuxenauktoritet.

Institutionen har utrednings- och behandlingsresurser som innebär att ungdomar med verkliga sociala problem kan tas emot. Primärt handlar det om ett stort kriminellt beteende samt missbruk av droger och/eller droger i kombination med psykosociala problem. Ofta präglas också ungdomarnas familjehistoria av

upprepade förluster, vissa har även erfarenheter av krigsupplevelser, direkta eller genom flykt (<http://www.stat-inst.se>).

2.4.4 Björkbacken

Björkbacken ligger i Göteborg och är ett skol- och behandlingshem för flickor mellan 12-17 år som vårdas enligt LVU. Ungdomar på björkbacken har psykosocial problematik och psykisk ohälsa, ibland förekommer även problematik som missbruk och kriminalitet (<http://www.stat-inst.se>).

Björkbacken är uppdelad i tre olika avdelningar och har 21 platser:

- Kompassen, en akut- och utredningsavdelning med sju låsbara platser
- Västan, en behandlingsavdelning med sju låsbara och en öppen plats
- Östan, en behandlingsavdelning med tre öppna och tre låsbara platser

Som kan utläsas består Björkbacken av platser för både utredning, behandling och akutplacering (<http://www.stat-inst.se>).

Alla ungdomar på björkbacken har en individuell behandlingsplan, grundad på ADAD. Meningen är att behandlingspersonalen ska kunna arbeta med varje flicka utifrån deras speciella förutsättningar. Både långa och kortsiktiga mål behandlas och för att hålla behandlingsplanen uppdaterad hålls var sjätte vecka en behandlingskonferens, där både föräldrar, socialtjänst, den unge och behandlingspersonal medverkar.

Björkbacken arbetar också utifrån en mognadsanpassad miljöterapi. Med detta menas att det finns en strävan efter att hela tiden ha ett förhållningssätt och en miljö som på bästa sett stimulerar utveckling och förändring hos den unge och som samtidigt kan minska destruktivitet och utagerande i olika former. I praktiken fungerar det så att till en början, när mognadsnivån hos ungdomen är låg, arbetas det med en hög grad av styrning. Desto mer mognadsnivån höjs desto mer minskar graden av styrning och går över i mer och mer stöd.

Utöver detta arbetar Björkbacken med familjearbete och manualbaserade program som är ett program som bygger på kognitiva teorier. Det erbjuds också möjligheter att få prata med psykolog och ungdomarna träffar regelbundet läkare och sjuksköterska (<http://www.stat-inst.se>).

2.4.5. ADAD

De särskilda ungdomshemmen som står under SiS använder sig av ADAD gällande dokumentation och utvärdering. Med hjälp av detta system får SiS en gemensam

grund för bedömning av ungdomars problematik och syftet är att förbättra och utveckla ungdomsvården (<http://www.stat-inst.se>)

ADAD betyder Adolescent Drug Abuse Diagnosis och är ett program som utvecklades i Philadelphia av två forskare vid namn Friedman och Utada (Nordisk socialt arbeid 2004). ADAD är uppbyggt som intervjuer, dessa sker vid inskrivning, utskrivning och efter behandling. Ungdomarna får genom denna intervjun en möjlighet att påverka vården genom att tala om vad de behöver hjälp med och ge en egen bild av sin situation (<http://www.stat-inst.se>). ADAD innefattar nio olika områden: Narkotika, alkohol, kriminalitet, psykisk hälsa, familjeförhållanden, fritid och kamrater, arbete/sysselsättning, skolgång samt fysisk hälsa.

Intervjun är strukturerad tar mellan en och två timmar och omfattar ungefär 150 frågor. Förutom de direkta frågorna om situationen hos den unge görs en bedömning av problemens svårighetsgrad av klienten samt en skattning av behandlingsbehovet inom varje område både av den unge och av intervjuaren.

Den versionen som används är den svenska ADAD-versionen, denna är utvecklad från den amerikanska original versionen men har blivit anpassad till de svenska förhållandena. De största ändringarna har skett i avsnittet om skola, arbete och brottslighet. Det har även gjorts förändringar som belyser flickors situation och problem. Dessutom har det lagts till en inledande del som innefattar frågor om socioekonomisk situation, uppväxtförhållanden samt tidigare vård och behandling (Nordisk socialt arbeid 2004).

Vera Segraeus, adjungerad professor på SoRAD (socialvetenskapligt centrum för alkohol och drogforskning) vid Stockholms universitet har sammanställt ADAD resultaten för SiS och kommit fram till följande:

- Pojkar är mer brottsliga än flickor
- Flickorna har större problem än pojkarna gällande fysisk och psykisk hälsa samt familjerelationer
- Flickorna lever i mindre utsträckning med sina föräldrar, har oftare varit familjehems placerade
- De uppger oftare att de upplevt misshandel av olika slag samt sexuella övergrepp
- De har oftare pojkvänner som har olika slags problem

(Kronlid 2003 *"Har sociala problem ett kön? Genusperspektiv på ungdomsvården* s. 29).

3 TEORETISKA PERSPEKTIV

I detta kapitel redogör vi för varför vi har valt att tillämpa följande teoretiska perspektiv på vår studie och vi beskriver även vad de innebär.

3.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism inom kunskapssociologin analyserar hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet. Då syftet med vår uppsats behandlar flickors respektive pojkars uppfattningar om grunderna för deras LVU ansåg vi att socialkonstruktivism var den bäst lämpade teoretiska utgångspunkt för vår uppsats.

Socialkonstruktivism försöker förklara de underliggande orsakerna till sociala handlingar. Det som i många fall anses som naturligt/biologiskt förklarar socialkonstruktivism istället som en inlärd social konstruktion. Att gråta i samband med sorg kan tyckas vara en naturlig handling, dock uppfattas denna handling som ett inlärt beteende enligt socialkonstruktivism.

Denna slutsats bestrider dock socialkonstruktivismen, en "ism" som inte tar något för givet utan försöker finna de företeelser som styr ett visst beteende. Enligt socialkonstruktivismen är en människas verklighet baserad på kunskap, en faktor som anses vara av en socialt konstruerad sort. En socialkonstruktivist skulle inte nöja sig med att ifrågasätta om kunskapen är sann eller inte utan skulle istället fokusera sitt granskande på *hur* kunskapen uppstått eller producerats. Detta med anledning av att verkligheten, enligt socialkonstruktivism är konstruerat genom sociala processer och strukturer. Man lär sig från tidig ålder, genom språket, att benämna saker olika. Man lär sig att ett bord kallas för bord och en stol kallas för stol. Med andra ord skulle man kunna säga att vår kunskap om omvärlden är inlärt genom ett inmatat språk. Hur en människa uppfattar sin verklighet kan variera från person till person och är därmed beroende av ett perspektiv eller synvinkel. Det som uppfattas som naturligt i vissa sammanhang kan därför uppfattas som onaturligt i andra sammanhang (Wennerberg 2001).

Enligt Wennerberg använder man sig av socialkonstruktivism för att:

"får ett perspektiv som kan låsa upp eller bryta ner de traditionella föreställningar som ofta kan vara tämligen cementerande och låsta. Socialkonstruktivism kan fungera som ett slags konservöppnare när man vill ha ett projekt som förhåller sig kritiskt till de traditionella teoretiska angreppssätten inom området" (Wennerberg 2001 s 66).

3.1.2 Socialkonstruktivism och socialpsykologi

Socialkonstruktivism är ett begrepp som kallas olika från forskare till forskare. Vissa förklarar det som ett perspektiv i kunskapssociologin som tidigare nämnts

medan andra benämner det som en del av socialpsykologin. Socialpsykologi kan förklaras som en vetenskap om förhållandet mellan individ och samhälle där man har individen och gruppen i fokus och inte samhället. För att förstå detta samspel mellan människa och samhälle är det enligt Angelöw och Jonsson viktigt att:

”man har ett grepp om det sociala livet t.ex. hur interaktionen mellan människor utspelas, hur de kommunicerar, hur roller lärs och utövas, hur värderingar och normer påverkar uppträdandet” (Angelöw och Jonsson 2000 s 9).

Att försöka förstå en individs tankar, känslor och beteende i relation till det omgivande samhället är därmed av största vikt.

3.2 Teorier om kön

3.2.1 Kön eller genus?

Kön och genus är två termer som används för att beskriva skillnaderna mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Båda begrepp utgår från kroppen men vad exakt de betyder varierar från forskare till forskare, det ger därför en förvirrande terminologi.

Ordet genus har sitt ursprung i engelskans ord ”gender”. I det engelska språket har man ett begrepp för det biologiska könet och ett annat för det sociala – sex respektive gender. Denna särskiljning mellan de kön och genus görs även här i Sverige, kön avser det biologiska och fysiska medan genus avser de socialt konstruerade skillnaderna mellan kvinnor och män. Men, det är dock långt ifrån alla forskare som skiljer mellan kön och genus. Thurén skriver i sin bok ”Genusforskning - frågor, villkor och utmaningar (2003) att den teoretiska utvecklingen visar på att det är mindre givande att göra denna uppdelning av begreppen kön och genus. Hon påpekar att man numera säger ”kön” om alltsammans för att inte kategoriseringarna ska förhindra förmågan att granska och kritisera begreppen.

Astrid Schlytter är ytterligare en forskare som föredrar att använda sig av begreppet kön eftersom det, enligt henne, innefattar både de biologiska och sociala aspekterna. Enligt Schlytter har genusbegreppet kritiserats för att det inte är tillämpligt i förståendet av individernas ageranden. Begreppet ger en bild av samhällsuppfattningar av män och kvinnor, inte den individuella handlingsnivån. Kritik har också riktats mot att det biologiska inte kan särskiljas från det sociala eftersom biologiska skillnader mellan kvinnor och män kan ha sociala innebörder (Schlytter 1999).

Inom socialkonstruktivism anser man att individen socialiseras in i olika könsroller. Man säger mannen och kvinnan är biologiskt olika med tanke på könsorganen men det är också det enda som anses vara av biologiska skillnader

(Angelöw och Jonsson 2000). Att en man eller kvinnas sätt att tänka eller agera skulle bero på biologiska skillnader är en teori som socialkonstruktivism vänder sig emot. Istället anser socialkonstruktivism att uppkomsten av en människas beteendemönster härstammar från ett invecklat samspel mellan individ och omgivning. Samhällets förväntningar formar en till de rådande normer beroende på om du är en flicka eller pojke. Det är även något som följer en livet ut med start från den dagen du föds även om studier visat att det inte finns några skillnader på spädbarnets beteende oavsett kön. Trots detta har ett flertal undersökningar bevisat att man beter sig och behandlar spädbarn olika beroende på om det är en flicka eller pojke (Angelöw och Jonsson 2000).

3.2.2 Teoretisk utveckling

Enligt Thurén (2003) har begreppet genus sitt ursprung i den moderna feministiska rörelsen. Kvinnor har i alla tider uppfattat sig som diskriminerade och underordnade i en mansdominerad värld. När vetenskapliga teorier vittnade om kvinnors bräcklighet och svagheter inom det både fysiska och psykiska planet, kände sig feministerna tvungna att bidra med vidareutveckling inom vetenskapen.

Enligt Mattsson (2002) började ”genus” användas som begrepp först 1970 och användes då för att klargöra relationerna mellan kvinnor och män i motsats till tidigare då man enbart fokuserat på att synliggöra kvinnors verklighet. Thurén förklarar att genusforskningens debut började med att sätta kvinnan på kartan inom alla områden, att man började fylla i luckor i vetenskapen och att man gjorde detta för att vidareutveckla eller snarare korrigera den dåvarande kunskapen. Förr hade kvinnor tilldelats andra uppgifter än männen som därmed bidragit till andra värderingar, resurser och erfarenheter. Denna tilläggsforskning visade sig dock inte vara tillräcklig eftersom den tidigare forskningen påverkats av endast manscentrerade frågeställningar. Lagstiftningen är ett av de områden som reproducerar en manlig norm, detta beskrivs mer detaljerat i 3.2.4. Tidigare akademiska traditioner var och är därmed aktuella för granskningar med de nya insikterna och begrepp som till exempel produktion och reproduktion var tvungna att omprövas (Thurén, B-M 2003).

3.2.3 Genusperspektiv inom forskningen

Följande genusperspektiv benämns utifrån ett socialkonstruktivistiskt förhållningssätt. ”Genusbegreppet används när man pratar om vilka förväntningar och föreställningar som kopplas till män och kvinnor, vilka föreställningar och förväntningar om hur kvinnor och män är, bör vara, vad de behöver och så vidare (Mattsson 2002 s 6)”. Mattsson påstår att det är lätt som forskare att bidra med fortsatt kategorisering och att man därför måste accentuera relationen mellan kvinna och man. Som genusforskare försöker man dessutom vidga vyerna för att förstå vem som räknas till man och vem som räknas till kvinna. Man tar inte för givet att det endast är hormoner, kromosomer eller könsorgan som styr kategoriseringen av den mänskliga varelsen, man tar inte heller för givet att det

endast finns två sorter av människan. Thurén skriver att man inte förnekar det biologiska, men att man problematiserar allt som har med kön att göra. Med detta menar hon att man måste ställa sig kritisk till samhällets uppfattningar. Man kan inte ta något för givet. Det som sägs vara naturligt måste granskas, för att se hur permanent det är. Hon säger att en uppfattning är en kulturell konstruktion och inte det enda möjliga sättet att tänka. Det betyder att man måste vara medveten om att de grundläggande begreppen som till exempel kön kan ha olika betydelser över tid. Marie Sallnäs skriver i sin artikel: "Klass, kön och etnicitet i den sociala barnvården" att tillhöra en viss klass, eller att vara fattig liksom begreppet etnicitet eller att "vara invandrare" kan ha olika innebörd vid olika tidpunkter. Detsamma gäller för kön som kan förklara den tidigare västerländska synen på kön, att kvinnan var undergiven och moderlig medan mannen var aggressiv osv. (Thurén 2003).

Tvärvetenskaplig genusforskning innebär att man använder ett genusperspektiv i så många kunskapsfält som möjligt. Detta bidrar till en helhet inom det berörda kunskapsfältet (Thurén 2003).

3.2.4 Kön i socialt arbete

"Grundprincipen för våra lagar är en likhetsideologi som förutsätter att alla är och skall vara lika inför lagen (Mattsson 2002 s 23)". Kvinnor och män, flickor och pojkar behandlas dock inte lika på grund av att lagarna är könsneutrala och därmed inte tar hänsyn till kön. Dessutom, reproducerar rätten, som tidigare nämnts, en manlig norm vilket innebär att kvinnor därmed riskerar att missgynnas. För att uppnå "lika rättigheter" refererar Mattsson till Svensson som föreslår att man inför fler olika lagar för att lättare uppnå lika behandling, till exempel med lagen om grovt kvinnofridsbrott och den tillagda pappamånaden i föräldraförsäkringen. Detta är lagar om olika behandling för att utjämna olikheterna (Mattsson 2002).

Lundström och Sallnäs refererar till Jonsson i förklaringen att ett könsmässigt delat norm – och åtgärdssystem för ungdomar är ett tydligt historiskt tema i barnvården. Det är något som alltid existerat, att myndigheterna och samhället i stort, bedömt ungdomarna utifrån deras kön, vilket således inneburit olika åtgärder på olika grunder. Enligt Lundström och Sallnäs uttryckte sig Jonsson som följande: Ska vi klämma åt pojkarna, då tar vi dem som tjuvar, men ska vi ta i ordentligt mot flickorna, då tar vi dem som småfnask (Lundström och Sallnäs 2003).

Det har visat sig att flickor omhändertas oftare än pojkar, gällande det tredje rekvisitet, "annat socialt nedbrytande beteende". "Annat socialt nedbrytande beteende" är det rättspraxis som i första hand ger normer för vad som kommer att betraktas som socialt nedbrytande beteende (Mattsson, 2002). För flickor syftar "annat socialt nedbrytande beteende" till psykisk störning och självmordförsök, misshandel och sexuellt beteende. Mattsson nämner att de sexuella normerna

förknippas bara med flickor, aldrig med pojkar (Mattsson, 2002). När det gäller pojkar används "annat socialt beteende" för att fånga upp beteenden som inte platsar under de andra två rekvisit. Det syftar därmed till "nästan missbruk" eller "nästan kriminalitet". Det är intressant att reflektera över att grunderna för ett omhändertagande för detta rekvisit handlar för flickor om att vara bärare av problem som hon ej är ansvarig för. Endera har flickan utnyttjats sexuellt, misshandlats eller mår psykiskt dåligt med anledning av att hon misshandlats sexuellt.

4 METOD

Följande kapitel redogör för vald metod, där vi på samma sätt som i avsnittet om de teoretiska perspektiven beskriver metoden och förklarar varför vi valt just denna.

4.1 Förhållningssätt

Forskare använder sig vanligen av en kombination av både induktiva och deduktiva strategier. Ett induktivt arbetssätt kategoriseras genom att den baseras på empirin, en teori formuleras från enskilda fall. Det deduktiva arbetssättet utgår från ett teoretiskt perspektiv, man drar slutsatser om enskilda fall utifrån en teori (Larsson, m.fl. 2005). Vi valde att använda oss av det deduktiva arbetssättet då vi utgår från socialkonstruktivism och från kön och genus som perspektiv.

Gällande den vetenskapsfilosofiska utgångspunkten för vår studie så anför den fenomenologiska perspektivet. Fenomenologin studerar individernas perspektiv på sin värld och förutsätter att verkligheten är vad individerna uppfattar att den är (Kvale 2005). Vår uppsats baserades på att försöka förstå kön och genus utifrån ungdomarnas egna beskrivningar. Kvale förklarar dessutom att fenomenologin försöker vidareutveckla individernas perspektiv genom att göra det ”osynliga synligt” vilket passar utmärkt till den valda teorin, socialkonstruktivism, där man ställer sig kritisk till det naturliga och försöker finna nya förhållningssätt till olika perspektiv (Kvale 2005).

4.2 Urval

Att tillträdesprocessen till ett forskningsfält skulle vara ett komplicerat förlopp hade vi läst om i tidigare forskningsrapporter, men att det även skulle gälla vår forskning, blev vi lite förvånade över. Claes Levin var ständigt i våra tankar under tiden vi väntade på ett godkännande från Björkbacken då han i sin forskningsrapport ”Uppfostringsanstalten, Om tvång i föräldrars ställe” beskrivit tidigare erfarenheter, såväl sin egen, om just accessproblem. I denna rapport beskriver han bland annat William F. Whytes oro om att inte bli accepterad inom det undersökta samhället. Whyte utförde visserligen deltagande observationer vilket kräver en mer långvarig och fördjupad kontakt/relation än vid kvalitativa intervjuer men kan likväl beskrivas som ett accessproblem. Gällande Levins egna erfarenheter beskriver han att han efter många misslyckade försök att få tillträde till sitt forskningsfält, fick använda sig av tidigare kontakter vilket han egentligen inte ville och som även visade sig ha negativa effekter på forskningen (Levin 1998).

Detta hade vi i åtanke vid samtal med den första institutionschefen på Björkbacken, men då vi bemöttes av ett svalt intresse och tveksamhet, nämnde vi hastigt namnen på de personer vi lärt känna under tiden som studenter på socionomprogrammet och som arbetar på Björkbackens skol- och behandlingshem.

Att en av oss redan arbetade på Fagared upplevde vi enbart som positivt då det aldrig förekom några som helst tillträdesproblem på denna SIS-institution.

Till en början var vår önskan att få intervjua 8-10 ungdomar som har LVU och befinner sig på en SIS-institution. Tanken var att hälften av dessa skulle vara flickor och hälften pojkar. I ett tidigt stadium tog vi kontakt med Institutionschefen på Björkbacken samt Avdelningsföreståndaren på avdelning Granliden som hör till Fagared.

Gällande Björkbacken fick vi informationen att flickorna var ”forskningströtta” och antog att det skulle bli svårt att få dem att ställa upp. Han ville att vi skulle formulera syfte och frågeställningar och sända över dessa via e-post för att sedan presentera uppdraget för respektive avdelningsföreståndare. Kontakt togs ännu en gång efter ett tag då vi inte hört någonting från Björkbacken. Vi sökte åter igen institutionschefen men fick då beskedet att han gått på tjänstledighet och vidarebefordrades till vikarierande institutionschef. Det visade sig att hon inte hade fått någon överlämning gällande vårt uppdrag, men ville gärna åta sig det och var väldigt positiv och hjälpsam. Till slut informerades vi om att tre stycken institutionsplacerade flickor som var intresserade av att delta i vår forskning.

När vi väl kom till Björkbacken för genomförande av intervjuer hälsades vi välkomna av avdelningsföreståndaren som något förvånad släppte in oss. Hon erkände att hon missat tid och datum för våra intervjugenomföranden, detta innebar att hon inte heller förberett ungdomarna på vad som skulle ske, vilket kan var en bidragande faktor till att två av våra respondenter valde att inte delta i intervjuerna. Den intervju som dock genomfördes, gjorde detta enligt förväntan och fortgick i ungefär 45 minuter.

På Fagared var det lite enklare med kontakter. Detta med anledning av att en av oss arbetar som timvikarie på avdelning Granliden. Kontakt togs därmed direkt med avdelningsföreståndaren som var mycket positiv till att hjälpa oss med vår forskning. Syfte och Intervjuguide skickades över och Avdelningsföreståndaren på Granliden presenterade detta för ungdomarna. Vid tillfället var det bara fem ungdomar inskrivna mot normala sju, frågan om huruvida någon ville ställa upp och bli intervjuad resulterade i att tre ungdomar tackade ja. En av dessa var dock lite osäker och kvällen innan intervjuerna skulle genomföras meddelade han att han inte ville ställa upp.

När vi kom till Granliden hälsades vi välkomna av personal och blev placerade i ett samtalsrum. Intervjuerna fortskred enligt förväntan med två pratglada pojkar. Vår första intervju tog ungefär 45 minuter medan intervju nummer två varade i 35 minuter.

Både intervjuerna på Fagared och Björkbacken genomfördes på plats, det vill säga på ungdomarnas arena. Innan intervjuerna inleddes presenterade vi oss, bjöd på fika och småpratade lite med ungdomarna, detta för att lätta lite på stämningen. Vi talade tydligt om att intervjun skulle spelas in på band, att ungdomen i fråga när som helst har möjlighet att avbryta intervjun, ta en paus eller välja att inte svara på någon fråga. Vidare talade vi om att i vårt arbete kommer ungdomarna vara helt anonyma då vi tänker använda oss av figurerade namn. Vi valde att placera respondenten närmast utgången i rummet för att denne skulle känna sig bekväm och inte få känslan av att vara instängd (Svenning, 2003).

När vi genomfört alla intervjuer ansåg vi att reliabiliteten skulle vara för låg med så få intervjuer. Vi valde därför att försöka få tag på fler respondenter. Med tanke på att tiden nu höll på att rinna iväg, och att vi absolut inte hade råd med fler bortfall, valde vi att vända oss till behandlingspersonal på Fagared samt på Albacampgården som är ett HVB-hem för både pojkar och flickor. Detta resulterade i två stycken intervjuer, en på Fagared och en på Albacampgården. Båda intervjuerna genomfördes med väldigt rutinerade behandlingsassistenter med erfarenhet av arbete med både pojkar och flickor.

4.3 Kvalitativ intervju

Vi har valt att använda oss av kvalitativ intervjumetod, utöver litteraturstudier inom vårt valda ämne, för att få fram information att ställa vårt syfte och våra frågeställningar emot. Anledningen till att vi valde kvalitativ intervju är att vi ser ett flertal fördelar med denna intervjuform. Intervjun möjliggör observation av intervjupersonens ansiktsdrag och kroppshållning (Kvale, 1997). Vidare har man till skillnad från till exempel en enkätundersökning i en kvalitativ intervju en helt annan möjlighet att gå djupare på en viss fråga eller att ställa en följdfråga om ett svar inte är tillfredsställande. Det blir i en kvalitativ intervju lättare att få till ett deltagande och interaktion från intervjupersonen (Svenning, 2003). Och eftersom vi i vår uppsats är ute efter att undersöka ungdomars och annan berörd behandlingspersonals känsla och uppfattning angående LVU-domar, anser vi att kvalitativ intervju är om inte den enda så i alla fall den bästa metoden att få fram dessa känslor och uppfattningar. De intervjuer vi utför kommer att vara semistrukturerade då vi kommer att ha en intervjuguide men inte följa denna slaviskt. Vi kommer alltså att tillåta oss att gå utanför intervjuguidens ramar vid tillfällen när vi inte är nöjda med ett visst svar och vi tror att vi kan lyckas bättre genom att omformulera frågan. Vi kommer inte heller att vara strikt bundna till ordningsföljden som frågorna ligger i enligt vår intervjuguide. Intervjuguiden kommer dessutom att vara indelad i olika teman och dessa kommer vi att hålla oss till. Vi har använt oss av två olika intervjuguides, som båda finns med som bilaga i slutet av denna uppsats.

4.3.1 Intervjuguide för ungdomarna

Eftersom vi har haft två målgrupper för våra intervjuer så har vi också, som tidigare sagts, haft två intervjuguider. En intervjuguide för de unga som är uppdelad enligt fyra teman. Det första temat är titulerat "Familj/Vänner" och frågorna i detta avsnitt handlar om de ungas uppväxtförhållanden och i vilken miljö de vistats i under uppväxten. Här avser vi såväl geografisk som social miljö. Frågorna i det första temat är inte tänkta att gå på djupet utan snarare som en slags uppvärmningsfrågor för att göra den unga så bekväm som möjligt, så att denne är mer avslappnad och lättare svarar på de senare frågorna som behandlar ämnen som i de flesta fall nog uppfattas som aningen besvärligare. I vårt andra tema har vi valt att behandla och röra oss inom områden för de ungas eventuella missbruksproblematik och eventuella kriminalitet. Här finns det då lite känsligare frågor och vi tänkte när vi satt och arbetade med uppbyggnaden av intervjuguiden att det här var bra att upprepa för de intervjuade att deras uppgifter kommer att behandlas anonymt. Det tredje temat i vår intervjuguide för de unga tar upp uppgifter om de ungas relation med socialtjänsten och/eller annan myndighetskontakt som de eventuellt haft tidigare i sina liv. Tema fyra handlar om skolgång och de ungas upplevelser kring denna. Vi har även parallellt med att vi ställt frågorna till de unga bett dem att kommentera kring vilka insatser de anser har saknats och vad de tycker kunde gjorts bättre av skola och myndighet.

4.3.2 Intervjuguide för de vuxna

Även de vuxnas intervjuguide är uppdelad i teman. Vi har här för att följa den tråd som startade i intervjuerna med de unga, som vi utförde före de vuxna, valt att hålla oss till ett likadant upplägg vad beträffar antal teman och vilka ämnen de ska behandla. Vi har såklart anpassat frågorna så att de passar de vuxna och är bättre riktade till målgruppen, men innehållet är i stort sett samma. Vi bad dem att prata ur ett generellt perspektiv.

4.4 Bortfallsanalys

Två av flickorna på Björkbacken avstod från att delta i vår forskning. En möjlig tolkning av dessa avhopp är att avdelningsföreståndaren inte föreberett flickorna inför dagens intervjuer. Av erfarenhet vet vi att ungdomars mående växlar från dag till dag vilket också kan vara en av anledningarna till att de inte längre ville ställa upp. Vi valde att inte försöka övertala flickorna till att medverka enligt de etiska riktlinjerna. Likadant var det på Fagared där vi agerade på samma sätt efter vi fått reda på att det skulle bli ett bortfall.

4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

4.5.1 Validitet

Syftet med vår uppsats är ju att se på ungdomars och behandlingspersonals tankar om LVU-omhändertagande och hur detta är konstruerat. Dels från en ungdoms utgångspunkt och dels från en vuxen behandlingspersonals utgångspunkt. För att god validitet ska uppnås ska det finnas en koppling mellan vald teori och empiri (Svenning 2003). Vi tycker att vår uppsats validitet är god då vi använt oss av kvalitativ intervjumetod, och därigenom fått fram de ungas och vuxnas syn på ett personligt och avslappnat sätt. Vi upplevde att samtliga respondenter gav ett öppet och ärligt intryck i sina svar. Våra intervjuguider är enligt vårt tycke mycket välkonstruerade och väl tillämpbara för ändamålet. Vidare så har vi alla tre sedan kursens början ägnat mycken tid åt litteraturstudier, och på så sätt fördjupat våra kunskaper inom vårt valda ämnesområde.

4.5.2 Reliabilitet

Kvale talar om att reliabiliteten bedöms efter resultatet och dess konsistens (Kvale 1997). Vår uppsats reliabilitet eller tillförlitlighet skulle varit enklare att fastslå om antalet gjorda intervjuer hade varit större. På de intervjuer som vi gjort är emellertid vår uppfattning att reliabiliteten får anses som rätt god. Detta baserar vi på de litteraturstudier vi gjort i ämnet samt att intervjuerna med behandlingspersonal ger en mer allmän bild av ungdomen som grupp snarare än individ. Och att intervjuerna med behandlingspersonal dessutom, om inte bekräftar så i alla fall, ligger i linje med de enskilda svar som intervjuerna med de unga gav.

4.5.3 Generaliserbarhet

Eftersom vår studie erbjuder en så pass liten andel intervjuer av det totala antalet LVU-omhändertagna ungdomar eller berörd behandlingspersonal kan den inte tillskrivas särskilt stor generaliserbarhet. Vad som emellertid gör att vi kan tycka det vara okej att generalisera en smula utifrån vårt insamlade material är det faktum att den intervjuade behandlingspersonalen kommit i kontakt med en oerhört stor mängd LVU-omhändertagna ungdomar i sitt yrke.

4.6 Etiska överväganden

Vi har utgått från ett regelverk framtaget av Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). För att skydda individen har de tagit fram fyra allmänna huvudkrav som de flesta forskare följer: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Varje intervju inleddes med en förklaring av uppsatsens syfte, vad materialet skulle användas till och att det färdiga materialet skulle bli en offentlig handling vilket i sin tur innebär att vem som helst kan ta del av slutmaterialet. Frivilligheten om deltagandet, möjligheten till att avstå från en specifik fråga och möjligheten till att när som helst avbryta intervjun, lyftes även fram innan intervjun påbörjades. En

försäkran gavs om att det inspelade materialet enbart skulle användas till uppsatsen och att det skulle raderas efter det att uppsatsen lämnats in. Vi försäkrade även att vi skulle avidentifiera och eventuellt ändra uttryck och liknande för att ingen skulle kunna identifiera vem som sagt vad. Att ta hänsyn till dessa etiska punkter eliminerar risken för oönskade påföljder för intervjudeltagarna.

De svar vi fick från intervjuerna behandlades konfidentiellt och raderades när sammanställningen av resultatet och analysen var slutfört. Under arbetet med analysen använde vi oss av fingerade namn för att minska risken för identifieringen av intervjudeltagarna. Speciella uttryck eller uttalanden som direkt kunde härleda till just den enskilda intervjudeltagaren dokumenterades inte heller.

5 RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel kommer vi att presentera resultaten av våra intervjuer. Inledningsvis kommer vi att beskriva de respondenter som ingått i undersökningen utifrån individernas karaktärsdrag. (Patel och Davidson 2003) Vi kommer att använda oss av fingerade namn, detta för att garantera respondenternas anonymitet.

Vi kommer att dela upp resultaten i fyra olika teman: *Familj och vänner, Missbruk och kriminalitet, Tidigare insatser från socialtjänsten* samt *Skolgång*. Detta innebär att vi använder oss av samma fyra större teman som vi gjort i våra intervjuer. Vidare kommer vi att presentera dessa utifrån tre synsätt: *pojke, flicka* samt *behandlingsassistent*.

Resultaten kommer att presenteras tillsammans med citat från respondenterna, detta för att tydligt illustrera deras åsikter.

I vår analys kommer vi att utgå från de teman som vi använt oss utav i vår resultatredovisning. För att analysera vårt material kommer vi främst att använda oss av Angelöw och Jonssons teorier om socialkonstruktivism samt Schlytters teorier om kön. Utöver detta kommer vi att använda oss av lämplig tidigare forskning inom dessa ämnen.

5.1 Presentation av respondenter

Adam är 17 år gammal, han är placerad på Fagareds ungdomshem. Adam har varit placerad enligt LVU i 6 månader.

Bertil är 19 år gammal, han är placerad på Fagareds ungdomshem. Bertil har varit placerad enligt LVU tidigare i 6 månader och nu i ungefär 6 veckor.

Cecilia är 14 år gammal, hon är placerad på Björkbackens skol- och behandlingshem. Cecilia har varit placerad enligt LVU i ungefär ett år och 6 månader.

Behandlingsassistent Doris är socialpedagog och arbetar som behandlingsassistent på Albacamp-gården, Jopiso AB. Doris har erfarenhet av att ha arbetat både med pojkar och flickor och har arbetet som behandlingsassistent i drygt 5 år.

Behandlingsassistent Erik är socialpedagog och arbetar som behandlingsassistent på Fagareds ungdomshem. Erik har erfarenhet av att ha arbetat med både pojkar och flickor och har arbetat som behandlingsassistent i 15 år.

5.2 Tema: *Familj och vänner*

5.2.1 Resultat

Pojke

Både Adam och Bertil talar om att de kommer från en kärnfamilj, det vill säga att deras föräldrar fortfarande lever tillsammans. Relationen till föräldrarna beskrivs i båda fallen som bristfällig, men att föräldrarna ändå försökt vara ett stöd under uppväxten. Adam beskriver det så här i frågan om relationen till föräldrar:

”Det är lite knapert, spänt helt enkelt. De har ju försökt och så men de har väl tröttnat. Asså under uppväxten har de varit bra föräldrar, sagt vad som är rätt och fel, bra föräldrar helt enkelt, det är bara jag som har fuckat det.” (Adam)

Bertil svarar kortfattat på frågan om relationen till sina föräldrar:

”Den är väl sådär, det har varit bättre... Jag har väl aldrig varit en sån som går till morsan o snackar om det är nåt, men de har ju alltid ställt upp.” (Bertil)

Båda pojkarna har syskon och gemensamt även här är en god relation till respektive yngre bror. Pojkarna beskriver sina sociala nätverk genom att förklara att de har många kompisar, både bra och dåliga.

”Vi har ju flyttat runt en del, men kompisar har aldrig varit ett problem. Jag är ju öppen och glad och en sån där social person. Sen har man ju olika polare: polare man hänger mycket med, polare man inte träffar så mycket och polare man bara festar med.” (Adam)

”Asså man har ju mycket polare, både bra och dåliga. De som sköter sig och de som är kriminella.” (Bertil)

Vi ställde följdfrågan om ålder och kön på vännerna och här var svaret gemensamt att det bara var jämnåriga killar. Tjejer träffar de bara på fest, om man bortser från flickvänner.

”Jag har ju inga problem att få brudar, men jag hänger ju inte med dem. Det är mest på fester o sånt.” (Adam)

Flicka

Cecilia berättar att hon precis som pojkarna kommer från en kärnfamilj där föräldrarna fortfarande bor tillsammans. Under en tid levde föräldrarna separerade, men då som grannar vilket innebär att Cecilia alltid har haft tillgång till båda föräldrarna. Cecilia har också ett syskon, en äldre bror som har en diagnos inom autismspektrat. Relationen till föräldrarna beskriver Cecilia till en början som bra

men ändrar sig snabbt och säger att föräldrarnas uppmärksamhet riktades till största del åt hennes bror på grund av hans diagnos.

”Min bror har alltid krävt rätt mycket uppmärksamhet så jag har alltid varit den som hamnat i bakgrunden för att inte ställa till med någonting eller så.” (Cecilia)

Efter det att broderns handikapp kommit till kännedom och rätta insatser kom till handa upplevde Cecilia att föräldrarna plötsligt riktade sin uppmärksamhet mot henne. Detta upplevde hon som konstigt eftersom de då började ringa och ifrågasätta hennes privatliv. Enligt hennes egen utsaga hade hon hellre velat att de fortsatt som vanligt. Relationen till brodern beskriver hon som god och på väg till att bli ännu bättre. Hon säger att hon alltid varit den som fick prata medan brodern stod i bakgrunden. På frågan om hur hennes sociala nätverk ser ut, berättar Cecilia att hon alltid hamnat i fel umgänge.

”Alla känner alla här och alla vet vem syskonen X. Så därför har jag ofta hamnat med fel polare. Men jag har alltid haft två bästisar och de har jag kvar än idag.” (Cecilia)

Vidare förklarar Cecilia att hon känt sig utnyttjad då hon alltid tänkt på andra framför sig själv. Cecilia talar aldrig illa om sina föräldrar men hon uttalar inte heller att hon upplevt något stöd från dem under sin uppväxt. Däremot berättar hon att hon fått stöd från sin mormor genom att ha spenderat mycket tid hemma hos henne.

”Jag har varit väldigt mycket hos mormor, både efter skolan och på helgerna. Helst av allt hade jag velat flytta från min hemort men då hade mormor blivit ensam. För hennes skull kan jag stanna kvar.” (Cecilia)

Behandlingsassistent Doris

Doris berättar att ungdomarna i största allmänhet kommer från splittrade familjer med nya familjekonstellationer. Många ungdomar har halvsyskon. Majoriteten av ungdomarna har växt upp i lägenheter i förorter runt omkring. Ungdomarnas relationer till deras föräldrar ser väldigt olika ut, men Doris uppfattar det som att pojkarna har en bättre relation till sina mödrar än vad flickorna har. Vidare förklarar hon på liknande sätt att flickorna ofta idealiserar sina fäder även om relationen där inte är mycket bättre än hos sina mödrar.

”Till exempel den här tjejen vars pappa har inte varit mycket bättre än mamman. Pappan har varit precis lika frånvarande som mamman under hela hennes uppväxt och trots detta har hon uppfattat honom som en enorm förebild.” (Doris)

Gällande de sociala nätverken berättar Doris att ungdomarna sällan har en bästa kompis från tidig barndom. Många har tillfälliga kompisar vilka de avverkar efter

vertannat. Detta är ofta jämlika kompisar som också avviker på ett eller annat sätt. Långvariga vänskapsförhållanden uppfattar Doris därför som mycket sällsynt. Stöd från föräldrar eller från någon annan person kan inte Doris uttala sig om eftersom detta ser väldigt olika ut från ungdom till ungdom.

Behandlingsassistent Erik

Erik har en annan uppfattning om familjekonstellationerna än vad Doris har, han menar på att familjekonstellationerna har förändrats över tid.

”Förr var det ofta skilsmässobarn, men numera är det oftare barn från kärnfamiljer.” (Erik)

Erik berättar att ungdomarnas relation till sina föräldrar alltid är ansträngd. Anledningen till det säger Erik är att föräldrarna ofta slitit hårt för att hålla barnen hyfsat okej. Här nämner han också att det är ungdomar från alla samhällsklasser och att det inte alltid behöver handla om missbruk eller annan problematik hemma, problemet är oftast att föräldrarna inte har rätt verktyg i uppfostran, det vill säga de saknar det sociala arvet. Angående de sociala nätverken säger Erik att de är fanatiskt dåliga. Ofta finns det ingen annan vuxen än den närmaste familjen som betyder någonting för ungdomarna. Ser man till vänner så finns det en skillnad mellan pojkar och flickor. Pojkar umgås mer i större grupper med flyktiga kontakter och det är sysslan som ofta bestämmer vilka kompisarna är. Flickor däremot har ofta en eller ett par nära vänner som hon håller fast vid och gör allt tillsammans med.

5.2.2 Analys

Söndergaard beskriver i sin bok ”När livet gör ont” om hur ungdomars nätverk har förändrats. Förr var familjen väldigt central och unga hade oftare få men stabila vänner. I dagsläget har familjebetydelsen minskat och vännerna tar allt större plats. Hos unga finns tendensen att det är antalet vänner som betyder någonting, ju fler vänner desto högre status. Ungdomarna skapar sig denna status genom de olika kommunikationsverktygen som finns i dagens samhälle. Ett exempel är de internetbaserade mötesplatser, så kallade communities, där man skapar sig en hög status genom att ha många kontakter. Dessa communities är öppna för alla och det blir som en inofficiell indikator, många vänner likställs med hög popularitet och ökar därmed individens sociala status (Söndergaard, 2008)

Behandlingsassistenterna beskriver ungdomarnas sociala nätverk som relationer med vikten baserad på kvantitet framför kvalitet. De jämför dagens samhälle med den tiden de själv växte upp och ser en tydlig förändring. Det är många ytliga kontakter som kommer och går, kontakter som de oftast inte delar deras inre tankar med. Något som är genomgående i alla intervjuer vi gjort med ungdomar, gällande frågorna om sociala nätverk, är att alla beskriver att de har mycket kompisar från olika sociala gemenskaper eller kompisgrupper. Ingen av dessa inkluderar någon

förälder eller annan vuxen i sitt sociala nätverk. Detta kan tolkas genom att de inte riktigt förstod innebörden av begreppet "sociala nätverk" men detta förklarades i samband med att frågan ställdes. Däremot är det endast Cecilia som beskriver att hon har ett par nära vänner, några som betyder mer än andra. Behandlingsassistent Erik beskriver angående denna fråga att det är skillnad på pojkar och flickors vänskapskretsar, pojkar umgås mer i större grupper med flyktiga kontakter medan flickor oftare har få och närmre vänner. Angelöw och Jonsson beskriver att typiskt för flickor enligt sociala konstruktioner är att de inte är självständiga medan pojkar uppfattas som det motsatta, mycket självständiga individer (Angelöw och Jonsson 2000). Vi tillämpar denna konstruktion på Adam och Bertil vars ytliga kompiskrets som varierar efter olika sociala sammanhang kan tolkas som ett självständigt beteende. De väljer kompisar utifrån situationer och inte som tjejer som väljer situationer efter kompisar.

Sett ur ett genusperspektiv kan man se att flickornas sociala nätverk gällande vänner skiljer sig från pojkarnas nätverk. Lalander och Johansson skriver i sin bok "Ungdomsgrupper i teori och praktik" att pojkar och flickors vänskapskretsar och mötesplatser skiljer sig åt. Pojkar umgås ofta i grupp och träffas ofta ute på något sett. Flickor däremot umgås oftast parvis och mötesplatserna är ofta isolerade som i till exempel i flickrummet (Lalander och Johansson 2007).

Något som förvånar oss i de resultat vi fått är den delen som handlar om familjekonstruktioner. Alla ungdomar vi intervjuat talar om att deras föräldrar lever ihop och de bildar vad vi kallar en kärnfamilj. När vi frågar behandlingsassistenterna om detta skiljer sig svaren åt. Doris menar på att det ofta handlar om nya familjekonstruktioner, frångådda föräldrar, inte sällan med olika kombinationer av halvsyskon och nya partners till föräldrarna. Erik däremot pratar om hur familjekonstellationerna förändrats över tid. Tidigare var det mycket vanligt med ungdomar av typen som Doris beskriver, medan i dagsläget är det väldigt ofta som de omhändertagna ungdomarna kommer från en kärnfamilj.

Sallnäs och Lundström skriver, i *Klass, kön och etnicitet i den sociala barnvården*, om att de som kommer från uppväxt med ensamstående mor är överrepresenterade i statistiken om omhändertagande av barn och ungdomar. (Sallnäs och Lundström 2003)

Enligt Schlytter så föreligger det inga skillnader mellan pojkar och flickor gällande relationen till föräldrarna. Normbrotten är desamma, det handlar om att rymma hemifrån, inte respektera föräldrarnas tillsägelser och vara ute sent på nätterna utan lov. Det enda normbrottet som skiljer mellan pojkar och flickor är att i enstaka fall har ungdomar varit aggressiva mot sina föräldrar och i dessa fall har det handlat om pojkar.

Med tanke på de intervju svar vi fått av ungdomarna tolkar vi det som att relationen till föräldrarna är komplicerad. Dock är det ingen av ungdomarna som vill lägga någon större last på sina föräldrar, de håller dem väldigt högt och anklagar sig själva för sina situationer. Erik säger på frågan om relationen till föräldrar, att den ofta är mycket komplicerad. Doris berättade att pojkar oftast har en bättre relation till sin mor än vad flickor har. Detta bekräftas också i tidigare studie där även orsaken till dessa komplikationer beskrivs. Anledningen är att dottern och modern ofta hamnar i ett konkurrensförhållande, på grund av en omogen mamma. Det vill säga modern betar sig även hon som en tonåring (Kronlid 2003).

5.3 Tema: Missbruk och kriminalitet

5.3.1 Resultat

Pojke

Adam beskriver att han har testat cannabis när han var 16 år, att han blev tagen av polisen och dömd för ringa narkotikabrott. Bertil provade även han cannabis, då vid 17 års ålder. Senare har även Bertil provat och brukat flera olika preparat, i ganska stor mängd. Han får själv beskriva detta i ett citat:

"Först var det bara amfetamin o hasch en gång, men sen i somras var det svinmycket hasch o marijuana, ecstasy o amfetamin. Metamfetamin testade jag .. lite kokain, valium, liksom allt möjligt.. Asså amfetamin var asmycket i slutet av sommarn.. Kunde va uppe 4 dygn o köra.. Varje gång jag o en polare körde, det var ju mer än ett dygn." (Bertil)

Gällande kriminalitet så har Adam en lite tyngre kriminell bana. Han började med kriminaliteten vid tretton års ålder då det handlade om grov misshandel, drogförsäljning och vandalisering. Bertil talar om att han inte vet när han började sin kriminalitet. Samstämmigt för båda är att de förringar sin kriminalitet.

"Nån misshandel här o där men inga större grejer."(Bertil)

"Jag har gjort mycket smågrejer – vandaliserat, sålt droger, misshandlat om det är det du är ute efter sådär, ja så så är det, jag har gjort det mesta i princip sålt koks o hasch med." (Adam)

Flicka

Första gången Cecilia kom i kontakt med droger var på Björkbackens skol- och behandlingshem. Hon blev erbjuden Benzodiazepim som medicinering med anledning av att hon då mådde så dåligt och tackade ja. Innan dess har hon "boffat" lim och hårspray och även rökt cigaretter sedan hon var 12, 13 år.

”Jag var nära att testa på droger även hemma när jag mådde riktigt dåligt, men jag gjorde det aldrig. Jag ville inte fastna i skiten.”(Cecilia)

Cecilias kriminella bana påbörjades i 10-årsåldern. Det var också då hon blev påkommen för snatteri första gången. Efter det dröjde det flera år innan hon började snatta igen. Hennes kompisar lärde henne flera knep om hur man skulle undvika att bli påkommen, att ha stora byxor och så.

”Jag snattade aldrig dyra grejer, bara coca-cola, snacks och sånt.”(Cecilia)

Cecilia säger att hon aldrig misshandlat någon och att det kriminella mest handlade om snatteri och skadegörelse.

”Jag kan inte skada andra människor bara mig själv... Om någon typ skulle göra något elakt mot mig skulle jag inte kunna straffa dem för det utan straffa mig själv istället. Så jag är en sån person.” (Cecilia)

Behandlingsassistent Doris

Den erfarenhet Doris besitter gällande ungdomars erfarenheter från missbruk och kriminalitet genom åren från sitt arbete som behandlingsassistent, talar om tydligare skillnader förr.

”Förr stod pojkarna för misshandel och flickorna för snatteri, men dessa skillnader börjar numera jämnas ut genom att även tjejer börjat misshandla och agera som torpeder.” (Doris)

När det gäller missbruk uppfattar Doris det som att många pojkar provat på drogen hasch innan deras placering på Albacamp-gården. Flickor däremot har mest erfarenhet från att dricka alkohol och att sniffa.

”Det framkommer i våra djupintervjuer att flickor oftast har erfarenhet från att ha sniffat lim, detta är något som de i alla falla erkänner. Pojkar kanske också har sniffat men det är något som inte framkommer i våra djupintervjuer.”(Doris)

På frågan om ungdomarnas ålder vid kriminalitetens och missbrukets debut, svarar Doris att det varierar, men att det som förvånar henne är att många börjar väldigt, väldigt tidigt. Doris berättar att det även skiljer sig mellan anledningarna till ungdomarnas omhändertagande enligt LVU mellan de olika könen. Oftast omhändertas pojkar då de hamnat i en riskzon i relation till droger och kriminalitet medan flickor ofta omhändertas med anledning av att de utsätts för en riskfylld miljö oftast i relation till missbruk.

"Flickorna befinner sig i den riskfyllda zonen medan pojkarna agerar i den."(Doris)

Behandlingsassistent Erik

Detta är något som förändrats över tid, säger Erik angående missbruk och kriminalitet, i början var ungdomarna oftare bara kriminella. Idag finns inte den klassiska biltjuven, nu handlar det mycket mer om droger. Han tror att detta har ändrats i takt med att utbudet och tillgängligheten ökat och har inte så mycket att göra med att det är en annan typ av ungdomar.

"Jag gör ingen skillnad på att stjäla en bil o knarka, det görs av samma anledning – det är spänningen man vill åt"(Erik)

En annan skillnad Erik tar upp är att för 14 år sedan var det alkohol och brass som gällde, kokain var fortfarande väldigt dyrt och skulle man ha någonting annat var det injektion som gällde. Idag finns drogerna i mycket lättare former, det är piller, papperslappar och det mesta går att röka.

"De ser det som att piller är piller, vi tar ju alvedon och det är samma sak. Förr kunde man inte ta dessa grejer så lätt, om man inte ville stasa upp armen." (Erik)

När vi ställer frågan om hur tidigt missbruket brukar börja, svarar Erik att 12-13 år inte är ovanligt. Han säger här också att ju tidigare ungdomar börjar desto svårare är det att senare komma tillbaka till ett "normalt liv". Så här säger han själv om varför:

"Den normala utvecklingen störs, den störs i kroppen och utvecklingen stannar upp. Den biologiska jämvikten störs, du går inte igenom dina tonårsfaser ordentligt och det är den tiden i livet som är viktigast och då det händer mest" "Erik"

På frågan om det finns någon skillnad mellan pojkar och flickor gällande missbruk och kriminalitet, svarar Erik att det finns en stor skillnad. Pojkar är ofta mer kriminella och missbrukar ofta tyngre droger, medan flickor i större utsträckning dricker alkohol. Han påpekar dock att det finns undantag.

5.3.2 Analys

Enligt Schlytter föreligger det en stor skillnad gällande vad som betraktas som missbruk hos pojkar respektive flickor. För pojkar ses det som konsumtion att dricka sig berusad varje veckoslut, medan det hos flickor med samma konsumtion betraktas som ett missbruk (Schlytter 1999).

I de intervjuer vi gjort skiljer det sig mellan pojkarna och flickan gällande missbruk. Flickan säger sig inte ha haft något missbruk överhuvudtaget, varken alkohol eller andra droger. Pojkarna däremot har båda haft ett uttalat missbruk. En anledning till denna skillnad tror vi är åldersdifferensen, då flickan är några år yngre än pojkarna.

Något som talar ännu mer för detta är att pojkarna vid samma ålder som flickan befinner sig i nu inte hade testat droger. Behandlingsassistenterna är samstämmiga då det gäller skillnader mellan pojkar och flickor. De menar på att pojkarna i större utsträckning missbrukat droger medan flickor oftare missbrukat alkohol.

Kriminalitet och i vårt fall ungdomskriminalitet beskrivs väldigt målande av Schlytter. Hon menar att ungdomsbrottslighet främst är en pojkbrottslighet (Schlytter 1999). Vidare beskriver Angelöw och Jonsson om könsmässiga skillnader som finns gällande våld och kriminalitet. I de klassiska könsrollerna är flickor stillsamma och hänsynstagande, detta är karaktärsdrag som motverkar ett kriminellt och våldsamt beteende. Pojkar däremot förväntas vara mer utagerande och detta blir särskilt tydligt i konflikthantering, där våld är ett vanligt sätt för pojkar att lösa konflikter (Angelöw och Jonsson 2000).

Detta är något som stämmer helt överens med de svar vi fått. Av ungdomarna är det bara pojkarna som sysslat med kriminalitet och behandlingsassistenterna menar på att detta beteende är typiskt för pojkar.

5.3 Tema: Tidigare insatser från socialtjänsten

5.3.1 Resultat

Pojke

Adam beskriver sina tidigare erfarenheter med socialtjänsten som väldigt få och att han bara har haft kontakt med socialtjänst i ungefär ett år. Bertil däremot har haft flera tidigare erfarenheter med socialtjänsten, han har haft ett LVU tidigare och då satt han på ett jourhem, han har även haft kontakt med psykologer genom socialtjänsten. De två pojkarna skiljer sig en del då det gäller hur de upplever tidigare erfarenheter med socialtjänst och samarbete. Adam tycker att det är helt okej och ser inga större saker medan Bertil ser socialtjänsten som något väldigt ont. Han pratar även om att allt som står i utredningen inte stämmer och verkar tycka att socialtjänsten bara är i vägen.

"Asså jag tycker inte de är bra, bara jobbiga liksom.. snackar mkt skit o så.. Om man kollar på utredningen nu. .hälften av vad som står där är inte ens sant liksom.. sen är de så jävla onödiga.. som när en polare fyllt år o de va typ en onsdag eller torsdag, o vi va ute o söp.. o så fick soc reda på det o så sa de att det var alkoholmissbruk.. det e ju såna grejer i allmänhet liksom.."(Bertil)

När man pratar om själva omhändertagandet så säger båda grabbarna att vid tillfället var de båda förvånade och höll inte med om att de borde ha ett LVU. Denna förståelse har dock kommit mer efterhand, då de fått stanna upp och tänka efter.

”Från första början tyckte jag va fan gör jag här jag har ingen anledning o sitta här. Sen man fattar ju liksom att hade slagit en kille som blev invalid.. o andra grejer.. smågrejor.. så man fatta att man måste tona ner snacket lite, bråket helt enkelt. Så det var väl rätt bra att man kom hit, man förändras ju” (Adam)

Pojkarna skiljer sig något i uppfattningen om varför de fått ett LVU. Adam är väldigt säker på anledningen och hävdar att det är på grund av våldsbenägenhet och narkotika han har blivit omhändertagen. När vi ställer frågan om han själv tycker han är våldsbenägen svarar han:

”Nej inte längre.. o inte knark.. speciellt inte knark.. ibland känner man hur det rycker i fingrarna men det är inte värt det..” (Adam)

När Bertil får samma fråga, om varför han är omhändertagen, svarar han att det handlar om hemförhållande och missbruk. Han påtalar här att han fått för mycket press på sig hemifrån och att socialtjänsten ville skynda på hans drogavvänjning. Även skolan satte stor press.

”Nu har det ju varit bråkigt hemma.. det är inte bara mitt fel.. som innan jag åkte in hit.. jag hade en ADD-utredning som väntade men man var först tvungen att va drogfri i två månader.. så gick jag till en mottagning o pissade en gång i veckan o allt flöt på bra.. men jag sa både till morsan, farsan o soc liksom att låt mig göra det här först jag kan inte ta flera saker samtidigt.. de lyssnar ändå inte.. soc höll på o tjattrar om jourhem o massa saker o sen var det skolan som höll på o jiddra om att jag skulle börja IV o ut på praktik o grejer o allting.. liksom alla tryckte typ på från olika håll.. så det spårade ju ur den vägen istället.. jag skötte ju det jag skulle göra.. jag var ju drogfri o allting..” (Bertil)

Flicka

Cecilia har haft ett LVU en gång tidigare, för ca ett och ett halvt år sedan. Detta vill inte Cecilia gå in på i detalj utan lämnar det vid det. Hon berättar istället att hennes första kontakt med socialtjänsten initierades för ca fyra år sedan i samband med att hennes bror fick hjälp och stöd. Till en början handlade det mest om en samtalskontakt men Cecilia kände aldrig något förtroende för denna socialsekreterare. Totalt har hon haft fyra stycken olika socialsekreterare och nämner inget positivt om någon av dem.

Hon har dessutom bott på HVB hem något som enligt Cecilia bara blev värre och värre och som till slut ledde till hennes sista LVU omhändertagande.

”Jag lades in på BUP för att jag gjorde självmordsförsök hela tiden men det blev bara värre och värre för att de tog bort mina saker och sånt, dom satt och tittade på medan jag misshandlade mig själv tills jag fick hjärnskakning. Jag klöste upp mig själv med naglarna och sånt.”(Cecilia)

Det första beslutet socialtjänsten om ett LVU för Cecilia beskriver Cecilia själv som ett missförstånd mellan socialtjänsten och henne själv. Något mer vill hon inte berätta, hon säger att hon helst vill förtränga det tillfället. Det andra beslutet om LVU förstod hon inte alls anledningen till varför.

”Jag var mer så här: Varför tar ni ett LVU på mig? Visst, jag har ingenstans att bo men ni kan väl placera mig på en akutavdelning istället för att låsa in mig? Och sen var det meningen att jag bara skulle stanna där fyra dagar men det blev inte så eftersom behandlingshemmet inte ville ta emot mig igen. Då blev det jobbigt för soc.” (Cecilia)

Behandlingsassistent Doris

Om ungdomarna har haft tidigare insatser kan inte Doris uttrycka sig om då det ser väldigt olika ut från ungdom till ungdom. Det som Doris däremot är förvånad över är att socialtjänsten ingriper så sent.

”Jag förstår inte hur vissa ungdomar har klarat sig efter att ha växt upp under sådana dysfunktionella förhållanden som vissa barn och ungdomar fått göra.” (Doris)

Vilka insatser som ungdomarna tidigare har haft varierar också kraftigt. Vissa har enligt Doris aldrig haft några tidigare insatser medan andra har haft allt från att blivit placerade på barnhem till institutionsplaceringar, från kontaktmannaskap till fosterhem.

Gällande skillnader mellan pojkar och flickor i grund till omhändertagande enligt LVU pratar Doris vidare om det hon nämnt i tidigare avsnitt. Doris menar på att pojkar oftare blir omhändertagna för deras eget agerande i form av missbruk och kriminalitet. Flickor däremot blir oftare omhändertagna med anledning av att de befinner sig i en olämplig miljö.

Behandlingsassistent Erik

Erik hävdar att alla ungdomar som kommer till Fagared har haft tidigare insatser, det är en regel utan undantag. Däremot kan det skilja sig oerhört mycket på mängden insatser. Det kan vara allt från samtal till ekonomiskt bistånd till andra placeringar. Erik säger också att det är ingen ovanlighet att de ungdomar som kommer till Fagared har haft 5-10 tidigare placeringar. När det gäller hur samarbetet mellan ungdomar och socialtjänst fungerar, talar Erik om att det är ytterst sällan som någon av ungdomarna uppfattar samarbetet som bra.

”Jag har under mina år arbetat med ungefär 400 ungdomar och de som haft ett bra samarbete med socialtjänsten kan jag nog räkna på mina tio fingrar, om man ser det från ungdomarnas sida alltså” (Erik)

Då det gäller anledningar till LVU svarar Erik att det skiljer sig mellan pojkar och flickor. Pojkar får ofta ett LVU på grund av missbruk eller kriminalitet, medan flickorna oftare blir beredda vård på grund av självska debeteende och hemförhållande. Erik pratar också om att pojkar skadar andra i större utsträckning än flickor, men att det finns undantag.

”Det var en kille som jag jobbade med, och inte vilken kille som helst utan en hård jävel, han skulle beskriva kickersbrudar för mig och han sa då – Det är tjejer som tuggar tuggummi och är farliga som fan” (Erik)

5.3.2 Analys

En fråga som är väldigt primär i hela vårt arbete, och som även finns med som frågeställning, är om det görs någon skillnad i grunderna för omhändertagande enligt LVU pojkar och flickor emellan. Schlytter talar om att pojkar och flickor bedöms efter två olika normsystem. När det gäller att finna skäl till LVU finns det en större acceptans i pojkars missbruk och kriminalitet jämfört med flickornas (Schlytter 1999).

Doris håller med om detta då hon säger att för att man ska kunna bereda ett LVU för flickor räcker det med att de vistas i en miljö där missbruk förekommer. Medan pojkar måste befinna sig i en riskzon för sitt eget missbruk. Det är alltså för pojkar inte skäl för att beredas ett LVU endast genom vistelse i missbruksmiljöer. Det vill säga att det bedöms som en risk för flickor att vistas i dessa miljöer men inte för pojkar.

Erik talar även han om att skälen till LVU är olika. Han menar på att det är lättare för socialtjänsten att hitta skäl till att pojkar ska beredas ett LVU, detta för att pojkar i mycket större utsträckning skadar andra i sitt asociala beteende. Flickor omhändertas däremot huvudsakligen för att deras utveckling är i fara, med anledning av att de vistas i miljöer som anses skadliga.

Schlytter påpekar även detta då hon säger att flickor i störst grad bereds ett LVU av anledning av rekvisitet ”annat socialt nedbrytande beteende”. (Schlytter 1999)

Detta stämmer även överens med vad ungdomarna berättar. Pojkarna har i stor grad skadat andra genom misshandel och skadegörelse samt har ett uttalat missbruk. Medan flickan landar just under ”annat socialt nedbrytande beteende” då hon enligt egen utsago beretts LVU på grund av självska debeteende.

Samhället konstruerar kön genom olika förväntningar och föreställningar (Mattsson, 2002). Angelöw och Jonsson beskriver att samhället förväntar sig att pojkar ska vara självständiga medan flickor förväntas vara passiva och stillsamma. Vidare beskrivs hur problem kommer i uttryck på olika sätt efter ett könsrollsmönster. Pojkar löser ofta problem genom våld och kriminalitet, flickor däremot vänder

problemen inåt vilket kan ge uttryck i självskadebeteende och högre konsumtion av läkemedel.

5.4 Tema: Skolgång

5.4.1 Resultat

Pojke

Båda pojkarna har haft samma utveckling i skolan. Enligt dem själva har det gått bra länge men under högstadiets senare del har det blivit problematiskt. Adam beskriver detta som att han ofta var ute på nätterna och var hemma och sov, spelade dataspel och umgicks med sin flickvän. Bertil vill inte vidare utveckla varför det inte gått bra. Gemensamt för båda är också att de inte haft några extra resurser i skolan, även om det enligt dem själva skulle ha behövts.

”Ja, jag har ju typ.. fixat betyg o så men det har ändå inte gått bra,, har alltid klarat mig på gränsen till ig o vissa saker har jag inte klarat överhuvudtaget” (Bertil)

Båda pojkarna pratar om att ta upp skolgången igen och Adam har tagit betyg under tiden han varit på Fagared.

Flicka

Cecilia berättar att hon fram till årskurs fyra varit duktig i skolan och att hon tyckt om att gå i skolan. När hon började i femman började det gå sämre, i och med detta misstänkte lärarna att hon hade ADHD. Någon utredning gjordes emellertid inte

”Fram till fyran skällde jag på mina lärare för att de aldrig gav mig några läxor, men sen i femman pallade jag inte med nånting ” (Cecilia)

Cecilia nämner också att hon prestationsångest, vilket hon själv beskriver som tvångstankar. Hon förklarar det genom att hon hela tiden vill ha hjälp vid sidan om för att inte göra fel i sitt skolarbete. Hon tydliggör att hon inte har några inlärningssvårigheter, tvärtom. I femman började hon skolka för att lärarna satte för mycket press på henne. Hon blev placerad i en mindre grupp med mer tillgång till hjälp.

På Björkbackens skol- och behandlingshem erbjuds skolundervisning på institutionen. Cecilia berättar att hon till skillnad från majoriteten av flickorna trivs bra, framförallt tack vare att man får testa på så mycket nytt som till exempel keramik. Hon berättar att man även får göra möbler som stolar och bord.

”Det är bara jag och en till här på Björkbacken som går in för skolan, de andra skiter i det o sitter mest o gör ingenting ” (Cecilia)

Behandlingsassistent Doris

Doris berättar att ungdomarna som placeras på Albacamp-gården oftast har problem med sin skolgång och kräver oftast ett stort stöd från behandlingspersonalen för att komma in på rätt spår igen. Detta är ingen lätt uppgift och kräver mycket tålamod både som ungdom och som behandlingspersonal.

”Är det struligt runt en ungdom blir det tyvärr ungdomarnas skolgång som drabbas.” (Doris)

Behandlingsassistent Erik

Erik berättar att ungdomar han arbetat med ofta haft problem i skolgången, men att det skiljer sig väldigt mycket. Flickor har i regel kommit betydligt längre i sin skolgång. Erik berättar att flickor ofta har ett större nätverk i skolan och att de har en högre social kompetens än vad pojkar har.

”Sämsta tjejen hade gått ut nian med godkänt i allt och till och med några högre betyg, många killar gick ut med streck och grejer” (Erik)

5.4.2 Analys

I ämnet skolgång beskriver Schlytter att pojkar har problem i skolan i större utsträckning än vad flickor har. Problemen grundar sig i det leverne pojkarna anammar, vilket innebär att de ofta är ute på nätterna och sedermera tillgodoser sig sitt sömnbehov på dagtid vilket även innefattar skoltid (Schlytter 1999).

Erik är inne på samma linje då han beskriver att flickor har kommit betydligt längre i sin skolgång och har ofta mindre problem än pojkar. Han talar om att något som kan bidra till detta är att flickor som faller in under ramarna för vår undersökning ofta har en högre social kompetens. Flickornas sociala nätverk har ofta sin utgångspunkt i skolan, till skillnad från pojkarna som helst socialiserar på en arena som ej innefattar skolan.

I de övriga intervjuerna kan vi inte utläsa att det finns någon skillnad mellan pojkar och flickor. Det samstämmiga där är att ungdomarna ofta har problem i skolan.

6 SLUTDISKUSSION

Syftet med vår uppsats var att undersöka hur ungdomar som är placerade enligt §2-3 i LVU ser på sin egen situation som omhändertagen, samt att se på eventuella skillnader mellan pojkar och flickor. Utöver detta vill vi se huruvida de ungas uppfattningar stämmer överens med annan berörd behandlingspersonals uppfattning om grunder för LVU-omhändertagande generellt sett. Detta syfte har omarbetats något under uppsatsens gång, då vi på grund av ett betydande bortfall av intervjudeltagare samt att det vid tillfället rådde tidsbrist valt att justera syftet. Tanken var att från början enbart fokusera på ungdomarnas upplevelser, men då vi uppfattar en viss opålitlighet hos ungdomar då det gäller att ställa upp på intervjuer valde vi att vända oss till behandlingspersonal istället. Med facit i hand tycker vi emellertid att det var positivt med denna justering. Vi upplever att denna förändring har gett uppsatsen ett större djup samt att generaliserbarheten har ökat. Detta genom att behandlingsassistenternas uppfattningar grundas i ett flerårigt arbete som innefattar en mängd olika ungdomar.

I kapitel 5, resultat och analys, har vi presenterat det för uppsatsen mest väsentliga delar av vår intervju. Det har vi gjort genom att dela upp intervjuvaren i teman som sedan analyserats med hjälp av våra teoretiska perspektiv. I följande kapitel ämnar vi nu sammanfattande diskutera de mest relevanta svaren på våra frågeställningar:

- Hur uppfattar en omhändertagen ungdom grunderna för sitt omhändertagande enligt LVU?
- Hur beskriver en omhändertagen ungdom sin uppväxt i form av: Familj och vänner, missbruk och kriminalitet, skola samt tidigare erfarenhet av socialtjänst?
- Skiljer sig flickornas konstruktioner från pojkarnas?
- Stämmer ungdomarnas förklaringar överens med annan berörd behandlingspersonals generella uppfattningar om LVU-omhändertagande?

Något som varit en brännpunkt i vårt arbete är huruvida det föreligger olika förutsättningar pojkar och flickor emellan då det gäller skälen till beredande av vård enligt LVU. Vi har på flera punkter i vår analys visat på att så är fallet. Det är okej för pojkar att supa regelbundet, men flickor anses som missbrukare för samma beteende. Pojkar blir omhändertagna först då de själva missbrukar narkotika men för flickor räcker det att vistas i miljöer där narkotika förekommer. Det här är två målande exempel på hur situationen är, Schlytter skriver att normen i LVU-lagstiftningen är utformad utifrån ett pojkperspektiv och vi kan inte annat än instämma. Frågan man kan ställa sig är: vart ska gränsen dras? Vi anser att alla ska

stå lika inför lagen, men svårigheten som vi ser det blir vart gränsen för ett LVU ska dras. Är det rimligt att omhänderta en ungdom för att de vistas i en riskfylld miljö? Det spontana svaret tycker vi är nej. Men med närmare eftertanke så inser vi att det måste vara en bedömningsfråga då de riskfyllda miljöerna kan variera i art och grad.

När vi kommer till frågan om hur ungdomarna själva uppfattar omhändertagandet så skiljer det sig en del ungdomarna emellan. En av ungdomarna tyckte att det var precis som det skulle och att skälen för omhändertagandet var helt rätt. En annan av ungdomarna tyckte att det var väldigt förhastat och tyckte själv att hans problematik kunde lösas på annat sätt och att han redan hade börjat jobba på det. Den tredje ungdomen anser att det var befogat med ett omhändertagande, men att grunderna var felaktiga. När vi kommer till jämförandet med annan berörd behandlingspersonal så ser vi tydligt att ungdomarna väl faller in under behandlingsassistenternas generella syn på LVU-omhändertagande. Behandlingsassistenterna beskriver vad som är signifikant för pojkar respektive flickor. Pojkar omhändertas ofta på grund av ett missbruk och en utbredd kriminalitet. Medan skälen för flickor oftare handlar om ett självskadebeteende såsom att vara suicidbenägen, samt på grund av bristande hemförhållanden.

Våra förutfattade meningar gällande ungdomarnas familjekonstellationer, efter att ha studerat vad Lundström och Sallnäs säger om detta, var att det ofta handlar om skilsmässobarn. Våra intervjuer med ungdomarna och behandlingsassistent Erik pekar dock på någonting annat. Alla ungdomarna kommer från kärnfamiljer och Erik beskriver att han numera oftast arbetar med ungdomar som kommer från familjer där båda föräldrarna är närvarande. Entydigt i vår undersökning är dock att alla ungdomar har en komplicerad relation till sina föräldrar. Vad är det då som gör att det blir problem i uppfostran? Vi tror att det till stor del handlar om brist på det sociala arvet, det räcker inte med att man uppfyller samhällets norm som kärnfamilj för att barnen ska få en trygg och stabil uppväxtmiljö.

Beträffande flickor och pojkars vänskapskretsar, skiljer det sig åt. Våra förutfattade meningar om detta var att flickor alltid har sin bästis som hon hänger ihop med i vått och torrt, medan pojkar oftare umgås i olika gäng. Detta visade sig stämma med resultatet av vår undersökning. Vi tror dock på en förändring av de ”klassiska” vänskapskonstellationerna hos pojkar och flickor i framtiden. Detta då vi uppfattar att moderna kommunikationsverktyg såsom Internet och mobiltelefoni kommer att bli en dominerande faktor i ungdomars sätt att skaffa och underhålla vänskap.

Till syvende och sist tycker vi att de teoretiska perspektiv vi använt oss av har varit relevanta för vår uppsats och bidragit till att analysen hamnat i linje med vårt syfte.

Vidare forskning

Ett förslag vi har till vidare forskning är att titta på relationen mellan socialtjänst och ungdomar. Tanken till detta kom upp eftersom vi uppfattar att denna relation i allmänhet verkar vara allt annat än god. Kärnfamiljens betydelse för barn och ungdomars utveckling är ett annat intressant forum att studera, likaså de moderna kommunikationsverktygens betydelse för barn och ungdomars utveckling.

7 LITTERATURLISTA

Angelöw, B och Jonsson, T (2000) *Introduktion till socialpsykologi*. Studentlitteratur, Lund.

Falk, U, Kuoksu, E, Norén, L (2007) *Annat socialt nedbrytande beteende- LVU; beskrivningar av sociala problem utifrån kön*. Göteborgs Universitet.

Hammarberg, T. (2002) *Mänskliga rättigheter. Konventionen om barnens rättigheter*. I Skriftserien UD info. Stockholm, Regeringskansliet, Utrikesdepartementet.

Kronlid, J (2003) *Har sociala problem ett kön? Genusperspektiv på ungdomsvården*. Bodony Tryck AB, Sundbyberg

Ladberg, G (1995) *Om människors utveckling*. Liber Utbildning AB

Lalander, P och Johansson, T (2007) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Narayana press Danmark.

Levin, C (1998) *Uppfostringsanstalten, Om tvång i föräldrars ställe*. Copyright/Arkiv förlag

Lundström, T och Sallnäs, M (2003) *Klass, kön och etnicitet i den sociala barnvården*. <http://www.socwork2.gu.se/svt/ARTIKLAR/2003/LUNDSTRO.PDF>

Mattsson, T (2002) *Kön och genus i samhället och i det sociala arbetet*. Studentlitteratur, Lund

Patel, R & Davidson, B (2003) *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur, Lund

Rejmar, A (2003) *Vårdnadstvister. En rättssociologisk studie av tingsrätts funktion vid handläggning av vårdnadskonflikter med utgångspunkt från barnets bästa*. I Lund Studies in Sociology of Law 16. Studentlitteratur, Lund

Schiratzki, J (2006) *Barnrättens grunder*. 3:de upplagan. Studentlitteratur, Lund

Schlytter, A (1999) *Kön och juridik i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.

Sjösten, M (1999) *Vårdnad, boende och umgänge. Bestämmelserna i föräldrabalken och näraliggande regler*. Nordstedts Juridik AB, Stockholm

Svenning, C (2003) *Metodboken*. Lorentz Förlag, Eslöv

Söndergaard Straarup, P (2008) *När livet gör ont – om självskadande beteende bland unga*. Gothia förlag.

Thurén, B-M (2003) *Genusforskning – Frågor, villkor och utmaningar*. Ord & Form AB, Uppsala 2003

Thurén, T (1991) *Vetenskapsteori för nybörjare*, Liber AB, Stockholm

Wenneberg Barlebo, S (2001) *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Liber AB, Malmö

Tidskrifter

Nordisk sosialt arbeid nr2 2004 vol24 s110-123

Svensk Författningssamling förordning 2007:1132 §1-5

Elektroniska källor

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=96>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=6510>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=6520>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=5335>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=85>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=7133>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=81>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=5471>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=5480>

<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=6873>

BILAGA 1

SoL 5 kap. 1 §

Socialnämnden skall

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts,
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört.

SoL 5 kap. 1 a §

Socialnämnden skall i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av sekretesslagen (1980:100). Nämnden skall aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.

SoL 5 kap. 1 b §

Kommunen skall sörja för att påföljden ungdomstjänst kan verkställas så snart det kan ske.

Socialnämnden skall bestämma det närmare innehållet i en utdömd ungdomstjänst i en arbetsplan och utse en handledare för den unge. Socialnämnden skall kontrollera att arbetsplanen följs.

SoL 5 kap. 1 c §

Kommunen skall sörja för att medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott kan erbjudas när brottet har begåtts av någon som är under 21 år.

BILAGA 2

Intervjuguide behandlingspersonal

Familj/vänner

- Hur ser ofta familjekonstellationen ut?
- Var och hur har de växt upp?
- Hur ser deras relation ut till sina föräldrar?
- Hur ser deras relation ut till sina syskon?
- Hur ser deras sociala nätverk ut?
- Skillnad pojkar flickor?

Missbruk /Kriminalitet

- Vad är ofta deras kriminella bakgrund/drogvanor?
- Ålder vid debut?
- Vad är ofta anledningen till placering enligt LVU?
- Skillnad pojkar flickor?

Tidigare insatser från socialtjänsten

- Har de ofta ett bra samarbete med socialtjänsten?
- Har de ofta haft tidigare insatser? Vilka?
- Skillnad pojkar flickor?

Skolgång

- Hur långt har de kommit i sin skolgång?
- Hur har skolan fungerat i allmänhet?
- Skillnad pojkar flickor?

BILAGA 3

Intervjuguide ungdomar

Familj/vänner

- Hur ser din familjekonstellation ut?
- Var och hur har du växt upp? (Villa, lägenhet)
- Hur ser din relation ut till dina föräldrar?
- Hur ser din relation ut till dina syskon?
- Hur ser ditt sociala nätverk ut?
- Har familjen varit ett stöd? På vilket sätt?
- Har du fått stöd från någon annan? På vilket sätt?

Missbruk /Kriminalitet

- Har du någon gång provat på droger?
- Om ja, använder du dig av droger regelbundet? Hur ofta? Vad?
- Hur gammal var du när du först använde droger?
- Hur kom du i kontakt med droger från början?
- Har du någon gång utfört en kriminell handling?
- Om ja, vad för något?
- När började kriminaliteten? Hur kom det sig?

Tidigare insatser från socialtjänsten

- Hur skulle du själv beskriva din erfarenhet med socialtjänsten?
- Har du haft någon tidigare insatser från socialtjänsten. På vilket sätt?
- Har hjälpen varit bra? Vad kunde varit bättre?
- Hur länge har du haft LVU?
- Kan du beskriva anledningen till att du är placerad enligt LVU? Din egen uppfattning.
- Hur uppfattade du situationen då du blev omhändertagen?
- Har du samma uppfattning om situationen när du blev omhändertagen idag som när du blev omhändertagen?

Skolgång

- Hur har det gått i skolan?
- Har du haft några extra resurser?
- Hur långt har du kommit? Godkända betyg?
- Planerar du att återuppta studierna?